

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för Globala Studier

EXAMENSARBETE

i Internationella Relationer VT 2013

JOHAN EKBERG

870710-5592

0736389710

ekberg.gbg@gmail.com

BACHELOR THESIS

in International Relations

Say no to racism?

- FIFAs antirasism ur ett postkolonialt perspektiv

Handledare: Maria Clara Medina

Institutionen för Globala Studier

Antal ord: 16572

Abstract

Ekberg, Johan, 2013: *Say no to racism? – FIFA's anti-racism through a postcolonial lens*. Bachelor thesis in International Relations, School of Global Studies, University of Gothenburg, Box 700, SE 405 30 Göteborg, Sweden.

The purpose of this thesis is to historically describe how Fédération Internationale de Football Association (FIFA) interprets how the discourse of anti-racism has developed within their own organization throughout the years. In doing so, the thesis lands in a present time perspective and then aims to identify the norms which FIFA, according to the organization itself, stands for in regard to anti-racism within world football. That standard of behavior is then put in contrast with the hidden ideological conceptions which, with the applying of a post-colonial perspective, can be found in the rhetoric used by FIFA in expressing themselves about their anti-racism stand.

The methodology used in this thesis builds upon a qualitative text analysis approach in which solely primary sources available through the official website fifa.com are considered. The study finds that anti-racism is a relatively young concept within FIFA and that the communicated ideal standard of behavior circles around terms such as unity, diversity, solidarity and equality. Further on, FIFA clearly articulates how the universal power of football as such can unite people and that FIFA, as the administrator of this the world's greatest sport, can set an example for the rest of the world to follow when it comes to notions of tolerance and solidarity in preventing racism in the future.

In following the terminology provided by the post-colonial theorists Homi Bhabha and Gyatri Spivak, and applying the concepts of fixity and essentialism on the rhetoric around anti-racism, the study discovers that FIFA, in sharp contrast to the articulated norms, in fact express ideological conceptions of skin as a barrier of difference between people, and that FIFA on good grounds can be accused of reproducing racist stereotypes rather than bridging them.

The study concludes that its findings clearly demonstrates the increased need of considering sports, and more specifically international sport organizations, as a basis for research within the academic field of International Relations, and that a postcolonial perspective very much can provide alternative understandings of how these actors operate and what influence they might have in the international system.

Key words: FIFA, anti-racism, post-colonialism, fixity, essentialism

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1. 1. Syfte	3
1. 2. Relevans	3
1. 2. 2. FIFA som global aktör	4
1. 3. Forskningsproblem	5
1. 4. Preciserade frågeställningar	6
1. 5. Tematiska avgränsningar	7
1. 6. FIFAs utveckling	9
1. 7. Disposition	9
2. Teori	11
2. 1. Tidigare forskning	11
2. 1. 2. Studiens plats i forskningslandskapet	12
2. 2. Det postkoloniala perspektivet	13
2. 2. 1. Introduktion till teoribildningen	14
2. 2. 2. Fixity	14
2. 2. 3. Essentialism	15
2. 3. Diskursen om antirasism	17
2. 3. 1. Antirasism vs. rasism	17
2. 3. 2. Antirasismens historiska framväxt	18
2. 3. 3. Postkoloniala grundantaganden om rasism	19
2. 3. 4. Retorik och ras i teorin	20
3. Metoder och empiri	21
3. 1. Kvalitativ textanalys	21
3. 2. Om valet av metod	23
3. 3. Om empiriskt material och källkritiska principer	24
3. 4. Metodologisk avgränsning	25
3. 5. Metodologiska reflektioner	25
3. 6. Etisk hänsyn	27
4. Resultatredovisning	28
4. 1. Hur har diskursen om antirasism utvecklats genom FIFAs historia?	28
4. 2. Vilka normer säger sig FIFA stå för när det gäller antirasism?	31
4. 3. Analys/Vilka ideologiska föreställningar ger FIFA uttryck för genom sin retorik när det gäller antirasism?	33
5. Slutsatser	40
6. Referenslista	42
7. Primärkällor	45
8. Bilaga 1	48

1. Inledning

Avsikten med denna inledande sektion är att utforma de grundläggande fundament som skrivelsen bygger på. Argument för varför denna studie innehar vetenskaplig relevans kommer att framföras, såväl som varför det internationella fotbollsförbundet (FIFA) är en aktör värd att forska på. Med det följer en diskussion som leder fram till denna uppsats forskningsproblem vilken ytterligare fördjupas när studiens preciserade frågeställningar formuleras. Därefter dryftas ett antal tematiska avgränsningar som ansetts nödvändiga för detta verk följt av ett kortare stycke som berör FIFAs utveckling som organisation för att få en närmare inblick i organisationen som sådan. Avslutningsvis delges en disposition för hur resten av denna uppsats kommer att utkristallisera sig.

1.1. Syfte

Syftet med denna uppsats är att historiskt beskriva hur diskursen om antirasism växt fram inom FIFA för att på så vis, fastställa de normer som FIFA, utifrån deras eget perspektiv, står för, samt att slutligen, genom ett applicerande av ett postkolonialt förhållningssätt, ämna analysera de ideologiska föreställningar FIFA ger uttryck för i sin retorik kring antirasism.

Forskningsproblem: *Vad går att finna om ett postkolonialt perspektiv appliceras på FIFA i deras kampanjande för antirasism?*

Preciserade frågeställningar:

1. *Hur har FIFAs diskurs om antirasism utvecklats genom organisationens historia?*
2. *Vilka normer säger sig FIFA stå för när det gäller antirasism?*
3. *Vilka ideologiska föreställningar ger FIFA uttryck för genom sin retorik när det gäller antirasism?*

1. 2. Relevans

Huruvida en studie med ett internationellt idrottsförbund i fokus verkligen är intressant, och framför allt vetenskapligt relevant, för en uppsats inom det akademiska fältet Internationella Relationer (IR) tåls att diskutera. Tidigare har idrott som studieobjekt i samhällsvetenskapen främst kunnat identifieras inom sociologin, och då framför allt i Storbritannien där bland annat University of Leicester och University of Brighton har specifika forskningsinstitutioner inom just *Sociology of Sport*.

Att forskningsfälten sociologi och IR har en tät sammanlänkning är en tes som Andrew Linklater och Katie Liston vill driva i sin artikel ”*Sociology and International Relations: The*

Future?”, en artikel som också fungerar som en introduktion för en upplaga av den akademiska tidskriften *Human Figurations* där ett antal skrivelser följande samma tema presenteras. Det bör poängteras att Linklater och Liston inte på något sätt ignorerar det faktum att det innebär stora normativa utmaningar med att betona en tvärvetenskaplig ansats, men de vill samtidigt ”... encourage intellectual exchange between different perspectives that leads to a deeper understanding of processes that have shaped, and are shaping, the whole of humanity.” (Linklater & Liston 2012).

Utifrån att idrott tycks vara ett relevant och legitimt studieobjekt inom sociologin, och att man genom att integrera sociologi och IR kan nå en djupare förståelse, är argumentet här att idrotten även bör klassificeras som vetenskapligt relevant att studera inom IR.

För att ytterligare betona denna relevans hänvisas nu till några av de argument som Aaron Beacom, Senior Lecturer på University College Plymouth, fört fram i sin artikel *Sport and International Relations: A Case For Cross-Disciplinary Investigation*. Beacom konstaterar motvilligt att det, bortsett från den förhållandevis lilla skaran idrottsforskare, tycks råda en ovilja att betrakta idrott som en mänsklig aktivitet vars egenskaper i allra högsta grad berör såväl politik, ekonomi och social utveckling världen över. Detta ställer sig Beacom oerhört kritisk till och betonar specifikt att ett fokus på utvecklingen av internationella idrottsinstitutioner kan bidra till värdefulla insikter för IR-teoretiker som söker förklaringsmodeller bortom ett statscentrerat perspektiv (Beacom 2000: 4,17). Förhoppningsvis kan denna studie utgöra ett bidrag av den art Beacom eftersträvar.

1.1.2. FIFA som global aktör

När det gäller den samhälleliga relevansen av studien gäller det att rikta blickarna mot vad FIFA är och det ansvar de säger sig ha (för att förtydliga bör det sägas att när FIFA benämns fortsättningsvis så syftar det på FIFA som organisation om inget annat anges). Med sina 209 medlemsförbund världen över utgör organisationen definitivt en av de idrottsinstitutioner som Beacom (2000) anser vara relevant att studera för att förklara hur världen ser ut ur ett IR-perspektiv. Enligt FIFA är fotboll inte bara en oerhört global sport utan också en ”... unifying force whose virtues can make an important contribution to society.” (FIFA 1). FIFA anser sig helt enkelt kunna bygga en bättre framtid med fotbollen som verktyg. Som FIFAs nuvarande president Joseph S. Blatter uttrycker det:

We see it as our duty to take on the social responsibility that comes hand in hand with our position at the helm of the world's most loved sport.” (FIFA 1).

Det är inte bara i retoriken som FIFA tar plats utan organisationen agerar också som en aktör vars inflytande på den internationella scenen är odiskutabelt. Sedan 1999 har man ett nära samarbete med FN vilket bland annat resulterat i omfattande sociala projekt tillsammans med International Labor Organisation och UNICEF gällande barnarbete och barns rättigheter. FIFA har även ett samarbetsavtal med Inter-American Development Bank i vilket fokus ligger på att, genom fotbollen, skapa utvecklingsmöjligheter för unga och fattiga i Latinamerika och Karibien. Utöver ovan nämnda aktörer har FIFA även ett omfattande samarbete med ett stort antal NGOs och CBOs runt om i världen där målsättningen är att med fotbollen som redskap sträva mot social utveckling i missgynnade delar av samhället (FIFA 2).

1.3. Forskningsproblem

Vilka aktörer som är av relevans att studera är ett frekvent debatterat ämne inom IR. Att det, som Beacom (2000: 4,17) konstaterat, verkar saknas forskning som behandlar internationella idrottsinstitutioner och dess roll i det internationella systemet är således det grundproblem som denna studie bottenar i. Som behandlats ovan råder det inget tvivel om att FIFA som organisation är en aktör vars spännvidd sträcker sig långt bortom endast idrottens sfär. Men hur bör FIFA analyseras? Ett tillvägagångssätt är att kolla på vad organisationen säger sig stå för. Det tidigare nämnda byggandet av en bättre framtid med fotbollen som verktyg sker kontinuerligt och på en otalig mängd olika plan och nivåer. En aspekt som på senare tid dock sticker ut lite extra, och som får anses ha växt fram till lite av FIFAs hjärtefråga är kampanjen *Say No To Racism* som lanserades inför fotbolls-VM 2006 (FIFA 3). I ett tal adresserat till FN på den internationella dagen för eliminering av rasdiskriminering försäkrade Federico Addiechi – ordförande för FIFAs kommitté för socialt ansvar – att rasism är ett ämne som "... runs to the very heart of our mission as the world's governing body of football." (FIFA 4: 1).

FIFA har alltså identifierat ett problem de säger sig vilja eliminera från den sport de administrerar. Det är ett problem som, enligt Addiechi, existerar på alla samhällsnivåer och som är ständigt närvarande och något som fotbollen dessvärre inte undkommer. "Racism is all around us" (FIFA 4: 1). Att en organisation som FIFA, med dess egenpåstådda möjlighet att bidra till ett bättre samhälle, förespråkar en retorisk nolltolerans mot rasism torde därmed vara ett ämne relevant nog att titta lite närmare på.

Studiet av ras och rasism inom mainstream IR kan tyckas borde vara frekvent förekommande men har, som Henderson (2013: 71-92) konstaterar, i princip helt avklingat i modern tid. En teoretisk skolbildning som däremot inte borstar de begreppen under mattan är postkolonialismen (vars teoretiska fundament kommer presenteras närmare i teoridelen). Således är

forskningsproblemet utskissat; FIFA är en global aktör som anser sig ha ett samhällsansvar på vilket det saknas relevant forskning kring, FIFA propagerar starkt för antirasism som de identifierar som ett samhälleligt problem vilket kan problematiseras genom att applicera det teoretiska perspektivet postkolonialism. Som Bale & Cronin belyser i boken *Sport And Postcolonialism*: "With such global power FIFA has the potential to support existing hegemonic and colonial power structures" (Bale & Cronin 2003: 12) ***Vad går att finna om ett postkolonialt perspektiv appliceras på FIFA i deras kampanjande för antirasism?***

1.4. Preciserade frågeställningar

I denna sektion kommer resonemanget från föregående paragraf byggas på och landa i de preciserade frågeställningar som ligger till grund för studien och som är formulerade i åtanke att tillsammans belysa det forskningsproblem som definierats ovan.

Först och främst bör FIFA som aktör och institution behandlas. Det behövs en historiebetskrivning där viktiga skeenden och händelser som format organisationens nuvarande förhållningssätt gentemot antirasism presenteras. Fokus ligger då på hur FIFA själva tolkar sin historia snarare än att perspektivet är objektivt. Förhoppningen är att närma sig en förståelse av varför FIFA över huvudtaget bryr sig om rasism. Denna inledande tillbakablick kommer även fungera som bas för de två mer djuplodande frågeställningar som behandlas nedan och lyder enligt följande: ***1. Hur har FIFAs diskurs om antirasism utvecklats genom organisationens historia?***

Från ett historiskt perspektiv kommer sedan fokus flyttas till FIFAs nuvarande perspektiv, det vill säga vad FIFA säger om antirasism idag. För att med ett postkolonialt förhållningssätt kunna problematisera FIFA och dess inställning gentemot rasism behövs det en fördjupning kring vad organisationen de facto säger sig stå för. Detta görs med följande preciserade frågeställning: ***2. Vilka normer säger sig FIFA stå för när det gäller antirasism?***

Den tredje och sista frågeställningen är den som knyter samman studien och som tydligt återkopplar till forskningsproblemet. De två föregående är dock av vital vikt för att få ett helhetsperspektiv av organisationen som sådan. Med ett postkolonialt perspektiv kommer studien här att ämna kontrastera och problematisera de normer som presenterats med hjälp av den andra frågeställningen. Fokus kommer att ligga på potentiella reproduceringar av postkoloniala stereotyper och dikotomier som kommer till uttryck genom den retorik FIFA använder sig av. I slutändan handlar det om att tydliggöra ideologiska föreställningar som kan kontrasteras mot de normer FIFA säger sig stå för. ***3. Vilka ideologiska föreställningar ger FIFA uttryck för genom sin retorik när det gäller antirasism?***

Frågeställningarna har alltså tre olika perspektiv. Ett historiskt perspektiv där FIFAs egen tolkning av historien presenteras men där författaren dock själv ämnar tolka vilka skeenden som är av relevans, ett perspektiv som utgörs av FIFA och deras nuvarande förhållningssätt samt ett perspektiv som utgörs av uttolkarens egen tolkning utifrån ett applicerande av ett postkolonialt förhållningssätt. Det bör betonas att fokus ligger på vad FIFA som organisation säger och står för och att det inte handlar om vad framstående individer inom FIFA potentiellt tänker och tycker. Exempelvis kommer FIFAs president Joseph. S. Blatter kontinuerligt att figurera i uppsatsen med diverse uttalanden men där läggs det ingen värdering i huruvida Blatter uttrycker sina egna åsikter eller ej. Som president representerar Blatter sin organisation och eftersom all empiri är hämtad från FIFA.com, där potentiellt missriktade uttalanden har kunnat korrigeras om de nu inte stämt överens med vad FIFA som organisation står för, tolkas Blatters uttalandes som motsvarande för FIFAs värderingar.

En närmare förklaring över tillvägagångssättet följer i avsnittet *Metoder och Empiri* där varje frågeställning tydligt kommer att kopplas till valen av metod lämpliga för de olika frågeställningarna.

1.5. Tematiska avgränsningar

Det finns ett antal aspekter i relation till FIFA och antirasism som är av en intressant art rent forskningsmässigt, men som denna skrivelse medvetet valt att förbise. I detta avsnitt kommer författaren att diskutera tre infallsvinklar som passar in i den beskrivningen och dessutom motivera varför dessa avgränsningar gjorts.

För det första så är inte FIFA en ensam aktör inom världsfotbollen när det gäller att arbeta med att förhindra rasism inom sporten. Det finns fog för att argumentera att det europeiska fotbollsförbundet (UEFA) och deras antirasistiska kampanj *Respect* (att jämföra med FIFAs *Say No To Racism*) utgör en minst lika intressant bas för forskning. UEFA har dessutom ett väldigt nära samarbete med ett nätverk vid namn *Football Against Racism in Europe* (FARE) vars inflytande, tillsammans med ett antal andra liknande organisationer på den europeiska fotbollsscenen, definitivt är värdigt en närmare granskning. En annan tänkbar vinkling hade varit att undersöka styrkeförhållandena mellan de två organisationerna UEFA och FIFA just när det gäller arbetet för antirasism. Det hade dock blivit närmast en utvärdering över maktkampen mellan två organisatoriska jättar inom världsfotbollen där just rasism-aspekten riskerat att hamna i skymundan. Dessutom går det att, utifrån ett postkolonialt perspektiv, argumentera för att det vore orättvist gentemot de andra regionalt baserade fotbollsorganisationer

som finns runt om i världen då det är just den formen av eurocentriskt tänkande som postkolonialismen i månt och mycket kritiserar. FIFA har en absolut global spännvidd och utgör därför den mest relevanta aktören att forska på utifrån ett IR-perspektiv, vilket denna skrivelse också avgränsar sig till.

Ytterligare en aspekt som berör FIFA och rasism som vore fängslande att fördjupa sig i är hur respektive nationella fotbollsförbund förhåller sig till FIFAs ställningstagande och till vilken grad antirasism implementeras på nationell nivå. Det problematiska med en sådan angreppsvinkel på denna forskningsnivå vore dock att genomföra ett tillräckligt begränsat urval och hur det urvalet då skulle kunna motiveras. Vilka länders fotbollsförbund skulle prioriteras och varför? Med tidsaspekten och det givna utrymmet i åtanke har därför en sådan komparativ ansats valts bort i detta fall.

Om ovan nämnda avgränsningar kring övriga aktörer och enskilda nationella fotbollsförbund ändå väcker intresse vill författaren rekommendera Christos Kassimeris synnerligen genomarbetade artikelsamling *Anti-Racism in European Football* (Kassimeris 2009).

En tredje tematisk avgränsning viktig att framföra här är det faktum att genus som ram för analys inte tas upp i detta verk. Feminism i kombination med postkolonialism är inte ett ovanligt förhållningssätt inom det postkoloniala forskningsfältet och den nära relationen mellan rasism och genus har påpekats av ett flertal postkoloniala tänkare - inklusive Spivak, vars terminologi läggs stor vikt vid i denna skrivelse (Eriksson et al. 1999: 23). Genom att anlägga ett genusperspektiv på FIFA hade det dessutom definitivt varit möjligt att nå intressanta slutsatser när det gäller maktförhållandena mellan herr- och damfotboll. Syftet här är dock något helt annat även om det inte går att komma ifrån att det material studien kommer behandla i princip uteslutande är hämtat ifrån en manlig fotbollsvärld.

1. 6. FIFAs utveckling

När FIFA grundades år 1904 var det enbart en europeisk organisation med sju medlemsstater - Belgien, Danmark, Frankrike, Nederländerna, Spanien, Sverige och Schweiz – (FIFA 5). Året senare blev också Storbritannien medlem och det var i huvudsak genom dess då världsomspännande rike fotbollen kunde spridas till andra världsdelar (Sugden & Tomlinson 2003: 180). Starten för FIFAs interkontinentala aktiviteter skedde när Sydafrika som första icke-europeiska gick med 1909. Argentina, Chile och USAs medlemskap blev officiella under åren som följde (FIFA 6). Efter ett logiskt avbrott till följd av första världskriget kunde FIFA vid år 1925 konstatera att man närmade sig 40 medlemsstater där organisationens expansion främst skett i Europa och Latinamerika (FIFA 5). I Uruguay år 1930 arrangerades för första gången

FIFA World Cup som sedan dess varit organisationens flagskepp och betraktas idag i regel som den mest prestigefulla turnering en fotbollsspelare kan vinna (FIFA 7).

Det var när Dr João Havelange blev vald till FIFAs president år 1974 som organisationen på allvar började ta för sig på den internationella scenen. Fram till dess hade FIFA präglats av en konservatism och ovilja att överbrygga konflikter mellan medlemsnationer. Havelange, å sin sida, förspråkade en universalism och använde inte sällan FIFA som bas för internationell diplomati med fotbollen som verktyg och utökade succesivt storleken på World Cup så att fler länder från framförallt Asien och Afrika gavs utrymme att delta (FIFA 8).

Allt eftersom stater runt om i världen nått självständighet har medlemsantalet ökat och när Sydsudan beviljades medlemskap 2012 blev man det 209:e landet att inackordera sig under FIFAs vingar (FIFA 9). Med det har FIFA 16 fler medlemsländer än FN som i dagsläget uppnår ett medlemsantal på 193 stater (UN).

1.7. Disposition

Med grundfundamenten för studien formulerade följer härmed en presentation kring hur återstoden av detta arbete kommer att gestalta sig. Bortsett från denna inledande sektion består denna skrivelse av fyra huvuddelar.

Närmast följer ett avsnitt gällande *Teori* (2.) i vilket tre olika teoretiska tyngdpunkter kommer läggas fram. Inledningsvis riktas fokus på tidigare relevant forskning för att identifiera denna studies plats i forskningslandskapet. Därefter kommer utrymme tillägnas den teoretiska utgångspunkt utifrån vilken empirin ämnas analyseras; det postkoloniala perspektivet. Där ges först en kort introduktion till teoribildningen som sådan för att sedan zooma in på de två postkoloniala tänkare vars begrepp utgör studiens analysram; Homi Bhabha och Gyatri Spivak. Det efterföljs av ett avsnitt om diskursen om antirasism där avsikten är att tydliggöra kopplingar mellan de olika begrepp och ämnesområden som berörs i studien. Trådar vävs samman och grundantaganden klargörs. Överhuvudtaget är teoriavsnittets primära funktion att motivera och framförallt definiera de teoretiska nyckelbegrepp som undersökningen tar sin utgångspunkt ifrån.

Med teoridelen avklarad följer ett avsnitt benämnt som *Metoder & Empiri* (3.). Denna del av uppsatsen avser behandla de metoder som studien bygger på samt vilken typ av material min empiri utgörs av. Varje frågeställning kommer tydligt kopplas till ett metodologiskt arbetssätt där de tre delmomenten alla sorteras in under den övergripande metoden kvalitativ textanalys. Utrymme ges också åt en diskussion om valet av metod och om alternativa metod-

möjligheter. Därutöver dryftas tankar kring det empiriska material studien utgår ifrån samt hur studien förhåller sig till ett antal källkritiska principer. Sektionen avslutas med en kortare paragraf gällande en viktig metodologisk avgränsning, ett djuplodande avsnitt av metodologiska reflektioner med fokus på forskarens roll samt ett stycke om etisk hänsyn.

I *Resultatredovisningen* (4.) kommer de preciserade frågeställningarna besvaras en efter en. Först redovisas resultatet av de två frågeställningarna som berör FIFAs perspektiv, hur diskursen om antirasism utvecklats inom FIFA och vilka normer de står för idag. Därefter knyts allt samman i en analys där den avslutande frågan om FIFAs ideologiska föreställningar utifrån ett postkolonialt perspektiv ska besvaras. Frågeställning ett och två hålls alltså separerade från analysen medan den tredje och sista frågeställningen utgör analysen.

Därefter hittas en sektion titulerad *Slutsatser* (5.) där en diskussion som sammankopplar analysen med det ursprungliga forskningsproblemet utgör merparten. Utöver det kommer studien i sin helhet utvärderas i samband med att förslag till vidare forskning erbjuds.

Avslutningsvis ges en komplett *Referenslista* (6.) följt av en förteckning över de *Primärkällor* (7.) som använts i studien samt *Bilaga 1* (8.) där ett FIFA-dokument över organisationens milstolpar när det gäller anti-rasism presenteras. Skillnaden mellan referenslistan och primärkällorna är att man i referenslistan finner den akademiska litteratur som studien lutar sig emot medan primärkällorna alltså är den empiri som hämtats från FIFA.com och som ligger till grund för den analytiska granskningen.

2. Teori

2.1. Tidigare forskning

Som nämnts tidigare är det främst inom sociologin man finner samhällsvetenskaplig forskning relaterad till idrott. Det finns dock några verk i angränsning till denna studies fokus kring FIFA och antirasism som är värda att poängtera.

Först och främst bör det konstateras att det i Stellan Danielsson finns något av en föregångare när det gäller fotbollsrelaterade studier i kombination med IR på Institutionen för Globala Studier på Göteborgs Universitet. Danielsson hade dock ett annat fokus än vad denna studie har då han fokuserade på fotboll som en närmast universell förbrödringsmekanism och som ett verktyg för fred. När det gäller slutsatserna i hans studie är det dock värt att notera att han menar att FIFAs primära roll är att organisera och administrera fotbollen men också att "...FIFA som en viktig biprodukt av sitt arbete kan bidra till ökad tolerans och förståelse mellan folk och stater." (Danielsson 2010:48). Att FIFA kan bidra till ökad tolerans är måhända ett något mer sansat påstående i jämförelse med FIFAs eget perspektiv (se **1. 1. 2. FIFA som global aktör**) men ger ändå uttryck för samma typ av optimism denna studie ämnar problematisera kring. Även om begreppet tolerans är vanligt förekommande i Danielssons studie saknas en utförlig diskussion kring rasism och FIFAs roll i förebyggande av densamma.

Några som däremot tar ett rejält grepp när det gäller arbetet mot rasism inom fotbollen är de engelska sociologerna Bradbury & Williams (2006). De behandlar dock ämnet enbart ur ett brittiskt perspektiv och utsätter inte FIFA för någon närmare granskning utan nöjer sig med att konstatera att organisationen som sådan inte bryr sig om ett förebyggande av rasism inom fotbollen i samma utsträckning som det brittiska fotbollsförbundet. En ytterst relevant slutsats Bradbury & Williams kommer fram till är dock att problemet med rasism i en brittisk fotbollskontext handlar om en strukturell diskriminering och att det brittiska arbetet kring anti-rasism inte tacklar problemen på den nivån (2006: 73).

Dr. Paul Darby, verksam på University of Ulster, gjorde år 1997 ett försök att applicera Immanuel Wallersteins världssystemanalys på hur den internationella fotbollen var uppbyggd. Afrika som kontinent och afrikansk fotboll placerades då som tillhörande periferin i motpol till centrumet där västeuropeisk fotboll med FIFA i spetsen systematiskt ansågs motarbeta varje försök till en rubbning av ordningen (Darby 1997). Denna tes har Darby sedan dess delvis reviderat men i boken *Africa, Football and Fifa: Politics, Colonialism and Resistance* (Darby 2002) vill han ändå hävda att det fortfarande existerar en maktbalans inom FIFA som tydligt favoriserar västeuropeiska aktörer.

2.1.1. Studiens plats i forskningslandskapet

Denna studie kommer att ha en utgångspunkt som i grova drag följer Darbys tankar även om den inte avser utreda huruvida Wallersteins tankar är applicerbara eller ej. Darbys huvudfokus är inte rasism inom fotbollen utan han för en bredare diskussion där rasism existerar som ett inneboende element i en orättvis fotbollsvärld präglad av ett kolonialistiskt synsätt. Den här skrivelsen kretsar kring FIFA som enskild aktör och behandlar, till skillnad från Darby, inte fotboll med en afrikansk kontext som given motpol.

Darbys verk är intressanta men det är två andra artikelsamlingar som tillsammans utgör språngbrädan denna studie tar sats ifrån. I Adrian Budd och Roger Levermoores *Sport and International Relations – An emerging relationship* (2004) har ett antal akademiker bidragit till ett verk som, enligt general editor J.A Mangan, "...breaks new analytical ground ; constitutes the beginning of a new type of inquiry; and is a welcome first for sport in the global society" (Budd & Levermoore 2004: xii). Även om bokens vitt skilda kapitel behandlar ett stort antal olika ämnen med relevans för IR och i relation till sport så saknas en postkolonial approach. Dock föreslås en mängd potentiella framtida forskningsobjekt inklusive det markant ökande inflytandet av idrottsinstitutioner som icke-statliga aktörer i det internationella systemet. Författarna avslutar deras introduktionskapitel med att uttrycka en förhoppning om att andra IR-forskare kommer välkomna deras försök utveckla vad som hittills har varit en kontinuerligt bortglömd akademisk vrå (Budd & Levermoore 2004: 14-15).

Där Budd och Levermoores banbrytande alster slutar tar John Bale & Mike Cronin vid (om än producerade närmast parallellt) i och med volymen *Sport And Postcolonialism* (2003). Redan på de första sidorna konstateras det med häpnad att avsaknaden av sport "... one of the most globalized and commonly shared forms of human activity, " (Bale & Cronin 2003: 2) som forskningsobjekt inom postkolonialismen är anmärkningsvärt stor och att behovet av att fylla denna vetenskapliga lucka är vitalt. I bokens sista kapitel, skrivet av John Sugden och Alan Tomlinson, börjar vi närma oss den absoluta skärningspunkt från vilken denna studie kan härledas. I och med ämnesvalet *Football and FIFA in the Postcolonial World* vill bokförfattarna Bale & Cronin mena att ett helt nytt akademiskt fält för studiet av sport och postkolonialism öppnas upp (2003: 12). Vad Sugden och Tomlinson dividerar kring under tjugo tänkvärda sidor är fotbollens och FIFAs universalism, internationalism och kraft som förbrödringsmekanism å ena sidan, och om hur organisation å andra sidan kan sägas reproducera

former av neo-imperialism och till och med förmedla implicita budskap om rasism (Sugden & Tomlinson 2003: 175-195).

Med frågeställning nummer två, *Vilka normer säger sig FIFA stå för när det gäller anti-rasism?* är tanken att just ovan nämnda universalism ska fastställas i relation till antirasism. Och med frågeställning nummer tre, *Vilka ideologiska föreställningar ger FIFA uttryck för genom sin retorik när det gäller antirasism?*, ska följaktligen de implicita budskapen kontrasteras mot de universella normer som FIFA själva uttrycker.

Således är den vetenskapliga lucka denna skrivelse ämnar bidra till att fylla tydliggjord. Som Henderson (2013: 71-92) noterat har studiet av ras och rasism avklingat inom modern IR-forskning, och som Beacom (2000: 4,17) betonat behövs det relevanta studier på internationella idrottsinstitutioner med ett IR-fokus. Att FIFA dessutom är en global aktör värd att klassificera som en sådan institution bör det nu inte råda något tvivel om. Med den tvärvetenskapliga relation som Levermoore & Budd (2004) förespråkar mellan sport och IR i åtanke, och med den emfas Bale & Cronin (2003) uttrycker när det gäller vikten av att inkludera sport som forskningsobjekt inom postkolonialismen, och med det helt unika akademiska fält utlinjerat av Sugden & Tomlinson i deras kapitel om FIFA (2003), torde därmed studiens position i forskningslandskapet vara tillräckligt utkristalliserad.

Härnäst följer en närmare fördjupning över hur den postkoloniala teoribildningen används i denna forskning, följt av en liknande överblick gällande hur diskursen om anti-rasism spelar in rent teoretiskt.

2.2. Det postkoloniala perspektivet

Av de verk som benämnts hittills är det egentligen enbart just Sugden & Tomlinsons kapitel (2003) som är av relevans när det kommer till en diskussion om den postkoloniala teoribildningen. De är dock inte särskilt djuplodande i den aspekten, vilket heller inte är deras syfte, utan begränsar sig till att behandla FIFAs framväxt och påverkan på "den postkoloniala världen" snarare än att applicera postkolonialismen och dess begrepp som analysverktyg (Sugden & Tomlinson 2003). Även om just dessa rader inte har för avsikt att bryta ny mark när det gäller postkolonial teori är det dock på sin plats att definiera de teorier och uppfattningar utifrån vilka studiens material kommer analyseras och slutsatser dras, och därmed gå lite djupare in i det teoretiska än vad ovan nämna herrar ansåg sig behöva göra.

2.2.1. Introduktion till teoribildningen

Frantz Fanon är i regel ansedd som något av grundaren av den postkoloniala teoribildningen. I verket *Svart hud, vita masker* (1952), tog han upp och synliggjorde ett antal ämnen som är aktuella än idag. Bland annat funderade Fanon över skapandet av kulturella identiteter och rasismens stereotyper samt hur dessa hängde ihop med den västerländska moderniseringen (Eriksson et al. 1999: 15f). Enligt Eriksson, Eriksson Baaz och Thörn, författare av verket *Globaliseringens Kulturer – Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*, associeras begreppet postkolonial teori idag generellt med vad de benämner som ”den postkoloniala trojkan” som utgörs av Homi Bhabha, Gayatri Spivak och Edward Said (1999: 17). Said kan med sin bok *Orientalism* (1978) sägas ha startat vad som benämns som den postkoloniala debatten och hans tankar har haft en stor betydelse för teoribildningen som sådan (Eriksson et al. 1999: 21). I denna uppsats analytiska ramverk kommer emellertid tyngdpunkten varken ligga på Fanon eller Said. Däremot kommer de identiteter och stereotyper som Fanon problematiserade kring redan på sin tid behandlas genom den terminologi som erbjuds av Spivak och Bhabha.

Författaren vill härmed introducera ett antal begrepp med ursprung från just ovan nämnda postkoloniala tänkare. Dessa termer utgör tillsammans den teoretiska lins genom vilken FIFAs retorik kring anti-rasism kommer beskådas, och således fungera som mekanism för att besvara den tredje, och viktigaste, av de frågeställningar studien bygger på: ***Vilka ideologiska föreställningar ger FIFA uttryck för genom sin retorik när det gäller antirasism?***

2.2.2. Fixity

Begreppet *Fixity* (från och med nu fritt översatt till *Fixering*) använt i detta verk härleds till Homi Bhabha, postkolonial förgrundsfigur verksam på Harvard University. Konceptet *fixering*, menar Bhabha, är en grundbult i den postkoloniala diskursen och innebär en kontinuerlig ideologisk konstruktion och ett ständigt utmålade av den Andre som annorlunda i termer av kultur, historia, ras osv. (Bhabha 1996: 37). (I denna kontext är det uppenbarligen fixeringen av en rasmässig skillnad mellan människor som är av intresse.) Vad som sker vid fixering är att stereotyper reproduceras av någon som anser sig ha kunskap om den Andres egenskaper, och pendlar hela tiden mellan att utgöra något som alltid varit historiskt givet och något som ständigt måste uttryckas och repeteras (Bhabha 1996: 37). Bhabha kallar detta för ”the paradox of otherness” och pekar på det kontrasterande i att stereotypens funktion dels är att överdriva olikheten hos den Andre, och på samma gång verka för att producera den Andre ”... as a

stable, fully knowable object.” (Hook 2005: abstract). Denna *ambivalens* är central i Bhabhas behandling av begreppet stereotyp. Själva ambivalensen i sig ses som en diskrimineringsstrategi och tonvikten ligger i att se på stereotypen som en distinkt men ändå ”... ambivalent mode of knowledge and power” (Bhabha 1996: 37).

Fixeringen innebär alltså att en skillnad normaliseras och att ömsesidigt exklusiva identitetskategorier upprätthålls, i dess tydligaste form mellan kolonisatören och den koloniserade, men i detta verk mellan de som utsätts för rasism inom fotbollen och de inom samma sport som av hudmässiga skäl inte gör det. Rasismen, menar Bhabha, är i konstant behov av att upprepas och reproduceras för att bestå, och fixeringen är således det verktyg med vilket så sker. Märk väl att begreppen fixering och stereotyper inte är synonymer i det här sammanhanget, om än tätt sammanlänkade. Med Bhabhas terminologi är det snarare så att fixeringen bör ses som resultatet av en stereotypiseringsprocess (Hook 2005: 12-13).

I artikeln *The Other Question* (1996) erbjuder Bhabha ett väldigt mycket mer djuplodande resonemang än vad ovanstående introduktion kan göra rättvisa. De av Bhabhas teoretiska komponenter som fyller en funktion i detta verks analytiska ramverk är dock på plats och således är det dags att konkretisera hur de ska appliceras och kopplas till antirasism, FIFAs retorik och dess ideologiska föreställningar.

Begreppet fixering kommer alltså att appliceras på FIFAs retorik kring antirasism för att utröna huruvida det potentiellt är så att FIFA i sitt sätt att uttrycka sig konstruerar den Andre som annorlunda, det vill säga att färgen på skinnet porträtteras som en skiljelinje mellan hur människor är. Kan det vara så att FIFA retoriskt reproducerar en rasmässig stereotyp till den grad att den fixeras, och med det cementerar en historiskt given olikhet trots att organisation tydligt tar ställning och propagerar för ett anti-rasistiskt förhållningssätt? Och kan denna ambivalens i så fall sägas utgöra en, omedveten eller ej, strategisk diskriminering? Bidrar FIFAs retorik till att upprätthålla ömsesidigt exklusiva identitetskategorier, att de med vitt skinn utgör en distinkt annorlunda grupp än de med svart skinn? Sammantaget kan Bhabhas fixering som analysverktyg bistå i att analysera ideologiska föreställningar som tar sig uttryck i FIFAs retorik, dels i det som de facto sägs (de manifesta budskapen) men kanske framför allt i det underliggande som inte bokstavligen uttrycks (de latent budskapen).

2.2.3. Essentialism

Essentialism har som teoretiskt begrepp inom filosofin och samhällsvetenskapen, enligt *Encyclopedia of Social Science Research Methods* (EoSSRM), i regel använts för att beskriva

"... someone else's allegedly mistaken belief that he or she has accurately described the essential nature of something or someone" (EoSSRM 2004: 315). Tänkare som Aristoteles, Marx och Karl Popper har alla problematiserat och kritiserat begreppet men i detta sammanhang är det Gayatri Spivaks variant av termen essentialism som är av intresse.

I en postkolonial kontext gäller essentialism som en beskrivning för när utsatta grupper blir reducerade ner till en "essential" idé av vad det innebär att vara exempelvis Afrikan, Indier eller Asiat (Cliff 1996). För Spivak är essentialism en generalisering eller en stereotypiserad fiktion som inträffar när ett försök till "the recovery of the subaltern voice" sker (Sharp 2009: 114). I hennes kanske mest kända verk *Can the Subaltern Speak?* behandlar hon problemet med att tala för dem vars kulturella bakgrund av olika anledningar är distinkt olik ens egen, "...speaking for cultural others" (Sharp 2009: 111). Spivak, som frekvent anser sig bli feltolkad, är noga med att poängtera att termen *subaltern* inte är en synonym för de förtryckta, de Andra eller de som inte får en del av kakan. Kakan i detta fall är specifik och utgörs enligt Spivak av den kulturella imperialismen (Kilburn 1996). De som har begränsad eller ingen tillgång till den kakan är *subaltern* – och är det på grund av det finns ett "... space of difference." mellan de som har tillgång och de som inte har tillgång till den. Exempelvis kan arbetarklassen vara förtryckt men ändå finnas inom "rätt" sfär och är således inte *subaltern*. (Kilburn 1996).

Frågorna som Spivak lyfter fram med hjälp av dessa begrepp kretsar kring huruvida *the subaltern* i dess marginaliserade position kan tala för sig själv, eller ej, på ett sätt som till fullo når fram till de icke-marginaliserade. Vad är den upplevda verkligheten för den utsatta gruppen och vem kan på ett autentiskt sätt representera den? (Sharp 2009: 111,114). Risken är att man genom att klassificera och låta något utgöra rösten av de förtryckta ytterligare skapar och förstärker de stereotyper vilka man ämnar bekämpa just genom att låta rösten tala. Spivak menar också att det leder till en generalisering av de diversifierade identiteter som utgör den socialt givna grupp rösten sägs representera. Var problemet ytterst ligger är att makten att utse den röst eller de röster som ska representera *the subaltern* befinner sig utom räckhåll för den utsatta gruppen. På så vis är det också en fråga om att de icke-marginaliserade anser sig besitta kunskap om att besluta om hur "den andre" ska porträtteras (Sharp 2008:114–115).

Spivaks tankar kring essentialism har, efter att hon själv myntat termen, ofta blivit benämnda som *strategisk essentialism*. Hon menar dock att det begreppet kontinuerligt missbrukats och dess innebörd förenklats så därför har hon valt att inte längre använda sig av just den termen (Danius & Jonsson 1993: 35). Av den anledningen kommer detta verk därför enbart referera till Spivaks tankar som essentialism och ingenting annat.

Den givna kritiken mot Spivaks resonemang är inriktad på om det då är bättre att inte låta en marginaliserad grupp komma till tals överhuvudtaget eller vad ett föredraget alternativ i så fall skulle kunna tänkas utgöras av. Det är en diskussion som definitivt är legitim men som i denna studie inte ämnas problematiseras ytterligare. Här är inte syftet i första hand att utvärdera eller rättfärdiga ett teoretiskt resonemang, utan snarare att låna och applicera en terminologi vars upphovskvinna är en respekterad och flitigt citerad teoretiker inom det akademiska fält till vilket författaren i och med denna uppsats sällar sig till.

Frågan att beakta inför resultatredovisningen är således om FIFA, i sin retorik kring antirasism, kan anklagas för essentialism i sitt sätt att uttrycka sig. Går det att identifiera ett *space of difference* mellan FIFA och de som utsätts för rasism inom fotbollen, och bidrar retoriken i sig till att bibehålla denna ideologiska föreställning? Kan Spivaks term *subaltern* appliceras på FIFAs förhållningssätt gentemot de som drabbats av rasistiska tillmälen inom världsfotbollen?

2.3. Diskursen om antirasism

Med det postkoloniala perspektivet introducerat är det dags att fördjupa sig i antirasism, vilket som bekant utgör basen för analys i detta verk. Det är av vikt att betona att denna sektion inte avser att presentera ytterligare ett analytiskt ramverk utan att det snarare handlar om att, på en teoretisk nivå, tydliggöra kopplingar mellan de olika begrepp och ämnesområden som berörs i denna uppsats.

Inledningsvis klargörs författarens distinktion mellan rasism och antirasism och hur det påverkar forskningen som helhet. Avsnittet är därefter organiserat ytterligare tre delar där den historiska framväxten av antirasism är först ut för att koppla den till postkolonialismen. I efterföljande sektion ligger fokus på postkoloniala grundantaganden om rasism där innebörden av att applicera ett postkolonialt perspektiv på ett ämne av denna art utreds. Avslutningsvis följer en diskussion kring retorikens roll och påverkan på termer som ras, rasism för att ytterligare väva samman uppsatsens olika trådar.

2.3.1. Antirasism vs. rasism

I sin bok *Anti-Racism* (2000) visar Alastair Bonnet att just antirasism är ett globalt fenomen såväl som en väldigt diversifierad social process beroende på var den äger rum. Därmed är det svårt att fastställa en distinkt och universellt gällande definition av begreppet som sådant. Fokus i detta verk ligger dock som bekant inte på att klargöra en teoretiskt allmängiltig preci-

sering utan snarare på att tydliggöra vilka värderingar FIFA lägger i begreppet. Fram tills det har skett är det dock av intresse att peka på vad antirasism *inte* är.

Ett annat argument som Bonnet nämligen framhäver är det faktum ”... that anti-racism cannot be adequately understood as the inverse of racism”. (Bonnet 2000: 3). Alleyne har dessutom visat att “...a belief in anti-racism does not necessarily mean an abandonment of supremacist ideology” (2011: 12). Dessa två grundantaganden om antirasism och dess filosofiska natur är av yttersta vikt att bära med sig när väl analysen av FIFAs antirasistiska approach behandlas. Rasism som begrepp ämnas alltså inte problematiseras ytterligare. Tanken är inte att försöka klargöra varför rasism förekommer inom fotbollen eller att nysta i psykologiska aspekter som kan ligga bakom det. Som konstaterades redan i inledningen är alltså utgångspunkten att FIFA identifierat ett problem som de vill göra någonting åt. Problemet som FIFA har funnit definieras som rasism och det bemöts i sin tur med en antirasistisk kampanj. I analysen av retoriken kring antirasism är det dock meningen att anledningen till varför FIFA engagerar sig i den frågan ska utkristalliseras. Men det är alltså antirasismen och inte rasismen som ska problematiseras med ovan fastställda antaganden i åtanke; antirasism bör inte förstås som rasismens totala motsats och en övertygelse om antirasism innebär inte nödvändigtvis att en hegemonisk ideologi överges.

2.3.2. Antirasismens historiska framväxt

Först och främst bör det konstateras att en historisk beskrivning antirasism ställs inför ett omedelbart problem; termen antirasism är nämligen en 1900-tals skapelse. Bonnet noterar att det vanliga tillvägagångssättet i skrivelser där antirasismen anläggs ett historiskt perspektiv helt enkelt är att benämna varje attack mot rasism som en antirasistisk handling (2000: 11). Hur förvirrande det än kan verka så är antirasism sin egen diskurs och att vara emot rasism innebär inte per automatik att man är en antirasist. Däremot är det naturligtvis så att mycket av den symboliska kraft som begreppet idag bär med sig bygger på idéer som härstammar från betydligt längre tillbaka i tiden än 1900-talet.

Inom vad Bonnet benämner som ”Western thought” har idéer kring tolerans och rasmässig jämlikhet varit synnerligen mångfacetterade. Dels har det hävdats att det var tänkare från den Europeiska upplysningen som var först med sådana tankar, men den koloniala historien och faktumet att begreppet ras är en västerländsk uppfinning tyder snarare på att andra åsikter varit dominerade. Från Montesquieus relativistiska tankar till Comtes mer universaliska perspektiv argumenterar Bonnet dock för att de i båda fallen går att identifiera spår, om än väl-

digt kontrasterande, av "human equality" som kan sägas utgöra en grogrund för dagens anti-rasism (Bonnet 2000: 11-24).

Idéer av antirasistisk art begränsar sig emellertid inte till en Europeisk eller västerländsk historisk kontext. I Latinamerika betonade tänkare som Simon Bolívar och José Vasconcelos vikten av att etablera "...legal equality between the races and of breaking away from notions of racial purity" (Bonnet 2000: 28). I Kina ansågs det västerländska rastänkandet som ett hot mot den traditionella konfucianska förståelsen av mänsklig åtskillnad och motarbetades därför. Det innebar dock inte nödvändigtvis att man var övertygade om att alla människor var jämlika. På den Nordamerikanska kontinenten reflekterade Du Bois över *The Souls of Black Folk* (1903) och belyste behovet av "... the recognition of different races, different traits and talents." (Bonnet 2000: 38-39). Samtidigt erkände dock Du Bois västs intellektuella historias överlägsenhet. Slutligen landar Bonnets idémässigt världsliga resa hos en redan bekant individ, nämligen Frantz Fanon, och därmed binds antirasismens historiska framväxt samman med det den teoretiska skolbildning som hela uppsatsen utgår ifrån; det postkoloniala perspektivet. Fanon var starkt kritisk till Du Bois och även Vasconcelos vilja att inackordera sig själva i den Europeiska traditionen av att se på begreppet ras och bröt i och med det ny mark för antirasistiska idéer, mark som sedan tagits i anspråk av tänkare så som Bhaba och Spivak (Bonnet 2000: 39-44).

Antirasismens rötter är alltså djupt historiskt förankrade och kan spåras över i princip hela världen. Rasism och antirasism behöver inte utgöra två sidor av samma mynt, den gode vs. den onde, utan antirasisten och rasisten kan, som Bonnet påvisar, i många fall vara samma person. En person som är emot rasmässig diskriminering kan också på samma gång vara övertygad om västs överlägsenhet och ha en tro på rasmässiga och/eller sociala hierarkier (Bonnet 2000: 44). Denna vetskap är av stor vikt att bära med sig när väl FIFAs retorik ska granskas.

2.3.3. Postkoloniala grundantaganden om rasism

Vad Frantz Fanon synliggjorde i *Svart hud, vita masker* (1952) var hur central åtskillnaden mellan människor var för att ge legitimitet åt imperialismen, att kolonialismen inte var möjlig utan en tydlig gränsdragning mellan svart och vit (Eriksson et al. 1999: 26). Vad många av de postkoloniala tänkare som efterföljt Fanon är ense om är att rasism idag bör förstås som ett distinkt kulturellt mönster som väldigt tätt hänger samman med de gränsdragningar som Fanon identifierade under kolonialismen (Eriksson et al. 1999:28). Som Eriksson, Eriksson

Baaz och Thörn konstaterar så innebär ett accepterande av det postkoloniala grundantagandet "... att rasismen har en djupgående förankring i de historiska processer som format de moderna västerländska kulturernas självförståelse... också att rasismen utgör en latent, omedveten dimension av vår föreställningsvärld, inbäddad i de språkliga kategorier med hjälp vi definierar och ordnar vår omgivning" (Eriksson et al. 1999:38)".

För att återkoppla till den tredje av de preciserade frågeställningarna (**3. Vilka ideologiska föreställningar ger FIFA uttryck för genom sin retorik när det gäller anti-rasism?**) är det alltså denna potentiella latent omedvetna dimension av FIFAs föreställningsvärld som ett postkolonialt perspektiv kan tydliggöra, och i just denna forskning är det alltså retoriken kring antirasism som utgör de språkliga kategorier som berörts ovan.

2.3.4. Retorik och ras i teorin

I boken *Race, Rhetoric and the Postcolonial* (1999) har Olsson och Worsham engagerat ett antal teoretiker i en diskussion om hur just dessa tre element hänger samman.

I bokens inledande kapitel benämns det hur kulturteoretikern Gloria Anzaldúa kontinuerligt pekar på vikten av att aktivt motarbeta de diskursiva dikotomier, och då framförallt de rasrelaterade varianterna, som kontinuerligt uttrycks och reproduceras genom retorik. Identitet, menar Anzaldúa, existerar inte i relation till några strikta gränser och därför är det ett kategoriskt feltänkande att se på former av identitetsdrag som fixerade och "prepackaged" (Olsson & Worsham 1999: xii). I samma bok pratar rasteoretikern Michael Eric Dyson om hur den traditionella synen på ras måste ruckas på och att kampen istället bör fokusera på att tydliggöra hur ras, klass och genus konstrueras på sätt som förstärker hegemoniska strukturer. För honom är det solklart att språket och den retoriska går i första ledet i denna kamp, och då särskilt när det handlar om rasstrukturer (Olsson & Worsham 1999: xiii & Dobrin 1999: 82).

För Bhabha är "theory" en oerhört vital del av den retoriska kampen som Dyson pratar om. Theory hjälper oss att "...interrupt the dominant and the dominating strategies of generalization..." (Olsson & Worsham 1999: 4). Med theory i vår hand kan antaganden och förutfattade meningar utmanas, dikotomier dekonstrueras och strukturer synliggöras, menar Bhabha (Olsson & Worsham 1999: 4). Retorik i förhållande till ras är med andra ord något som lätt kan reproducera en diskursiv dikotomi, men samtidigt är också retoriken verktyget att bekämpa strukturerna med, och med ett postkolonialt teoretiskt perspektiv blir det särskilt möjligt.

3. Metoder och empiri

Denna sektion är ämnad åt en presentation och diskussion kring de metodologiska val som gjorts under arbetet med denna uppsats, samt hur materialet samlats in och analyserats.

Metodarbetet för att besvara de tre olika frågeställningarna kommer att bestå av tre distinkt skilda moment som dock är tätt sammankopplade och som alla sorteras under metoden kvalitativ textanalys. Dessa tre metoddelar görs också i en specifik ordning där varje steg bidrar till, och möjliggör, nästa moment. Under följande avsnitt kommer det tydliggöras hur varje preciserad frågeställning besvaras med hjälp av en specifikt utarbetad metod som valts med målet att passa uppsatsens övergripande syfte.

Under *Om valet av metod* kommer de metodval som gjorts motiveras och dessutom dryftas ett antal alternativa metodmöjligheter. Därefter diskuteras studiens empiriska material samt de källkritiska principerna äkthet, oberoende, samtidighet och tendens. Utöver det kommer även utrymmes ges åt en metodologisk avgränsning som är av stor vikt att betona. Det efterföljs av ett avsnitt gällande metodologiska reflektioner där det diskuteras hur forskarens roll samt hur begreppet subjektivitet spelar in i en studie av denna art. Avslutningsvis följer en kortare paragraf dedikerad åt vikten av etisk hänsyn och god forskningssed.

3.1. Kvalitativ textanalys

Det övergripande begrepp som denna uppsats val av och metod sorteras in under är *Kvalitativ Textanalys* där de tre momenten, i tur och ordning, utgörs av *kvalitativ historietolkning*, *idéanalys* och *kritisk ideologianalys*. Inledningsvis är det värt att poängtera att det inte existerar en given metodologisk mall för hur dessa metoder bör genomföras utan att det snarare handlar om att konstruera ett verktyg som på bästa möjliga sätt följer den ursprungliga forskningsfrågan (Bergström & Boreus 2000: 176).

För att besvara den första av uppsatsens preciserade frågeställningar (**1. *Hur har FIFAs diskurs om antirasism utvecklats genom organisationens historia?***) har metodvalet blivit att genomföra en *kvalitativ historietolkning*. Det handlar alltså om att presentera de historiska skeenden och händelser som är av vikt i relation till det nuvarande förhållningssättet gentemot antirasism, och med det ge en heltäckande bild av hur FIFA själva ser på hur diskursen om antirasism växt fram inom organisationen. Med denna resa genom årtiondena är målet att tillräcklig förståelse ska nås om organisationen FIFA för att kunna ta in vidden av de två återstående frågeställningarna.

När det gäller studiens andra frågeställning (**2. Vilka normer säger sig FIFA stå för när det gäller antirasism?**) är avsikten att besvara den med hjälp av en *idéanalys*. Efter att ha belyst det historiska perspektivet i den inledande frågan är det dags att fokusera på FIFAs egna och nutida perspektiv. Det handlar alltså om att förtydliga det manifesta i FIFAs förhållningssätt gentemot anti-rasism. Vad säger egentligen FIFA och vilka normer anser de sig stå för? Ett vanligt tillvägagångssätt när det gäller metodformen idéanalys är att använda sig av *idealtyper* som analysverktyg (Bergström & Boréus 2000:158–162). Med en sådan angreppsvinkel är det i regel forskaren själv som betecknar vad idealtyperna eller idealtypen skall utgöras. Här är syftet dock att definiera vilken normmässig idealtyp FIFA själva ger uttryck för. Genom att syna policydokument och officiella uttalanden relaterade till antirasism kommer med andra ord FIFAs grundläggande värderingar och idéer synliggöras, och med det även vilka normer FIFA säger sig stå för. Denna normmässiga idealtyp kommer sedan att kontrasteras mot det resultat som den sista och tredje frågeställningen ämnar finna.

För att besvara den tredje och sista frågeställningen (**3. Vilka ideologiska föreställningar ger FIFA uttryck för genom sin retorik när det gäller antirasism?**) är helt enkelt tanken att med hjälp av det postkoloniala perspektiv som utlinjerats i teoridelen synliggöra vad som potentiellt döljer sig bakom den normmässiga idealtyp som FIFA står för när det gäller antirasism. Metoden för att genomföra detta är *kritisk ideologianalys*. Med ett sådant tillvägagångssätt är syftet att begripliggöra, avslöja eller demaskera en dominerande ideologi (Bergström & Boréus 2000: 155-157). I denna studies något modifierade metodvariant har ett något mildare språkbruk valts för att undvika att resultatredovisningen blir missvisande. Här är syftet istället att *analysera* en ideologi och det läggs heller ingen värdering i just benämningen *dominerande*. Genom att applicera Bhabhas och Spivaks begrepp och kritiska förhållningssätt (i första hand *fixering* och *essentialism*) kommer resultatet av idéanalysen, det manifesta, kontrasteras med de underliggande ideologiska föreställningarna, det latent.

I Bergström och Boréus *Textens mening och makt* (2000) blir dessa två analysmetoder, idéanalys och ideologianalys, i viss mån sammanflätade men kommer i denna studie hållas särskilda för att tydliggöra skillnaden mellan de olika frågeställningarna. Idéanalysen kretsar alltså kring normer och FIFAs eget perspektiv medan ideologianalysen fokuserar på föreställningar utifrån ett applicerande av ett postkolonialt perspektiv, det vill säga uttolkarens perspektiv.

3.2. Om valet av metod

Valet att använda just kritisk ideologianalys som den bärande metoden i denna studie föll sig tämligen naturligt (som behandlats ovan är den kvalitativa historietolkningen och idéanalysen i månt och mycket verktyg som möjliggör ideologianalysen). Som Eriksson, Eriksson Baaz och Thörn visat är den postkoloniala teoribildningen i grund och botten en skolbildning som är uppbyggd kring olika former av ideologikritik (2011: 17-19). Eftersom detta projekts formulerade forskningsproblem handlade om ett applicerande av ett postkolonialt perspektiv på FIFA i deras kampanjande för antirasism var det givet att metodologin skulle utgöras av något som möjliggjorde en ideologikritisk ansats.

En möjlig alternativ angreppsvinkel som valts bort längs med vägen under arbetandet med denna uppsats berör användandet av analysramen, det vill säga den teoretiska lins genom vilken FIFAs retorik kring antirasism kommer beskådas. Det har övervägts att utarbeta ett antal förhandsdefinierade kategorier eller någon form av klassifikationsschema där retoriken i fråga sedan kunnat infogas i specifika fack beroende på hur schemat formulerats. Med en sådan metod hade alltså presentationen av det teoretiska ramverket (Bhaba och Spivak) efterföljts av en mall för exakt vad analysen av materialet sökt att finna, det vill säga vilka ord eller formuleringar som varit av intresse rent forskningsmässigt i detta sammanhang. Fördelen med att nyttja ett sådant verktyg är att studien då, jämfört med denna studies mer öppna förhållningssätt, inte i samma utsträckning hade varit beroende av vad som kan hittas i empirin (Esaiasson et.al. 2012: 218). Som fallet är nu riskerar slutsatserna i viss mån att bli urholkade om texterna inte bär på de egenskaper som studien ”förväntar sig”.

Det finns dock ett antal välgrundade anledningar till varför ett mer strikt klassifikationsschema inte utarbetats. Först och främst på grund av att syftet med denna undersökning inte är att kritisera användandet av specifika formuleringar, utan snarare att erbjuda ett alternativt perspektiv och sätt att tänka. Ytterst är det är inte retoriken i sig som ska kritiseras utan avsikten är att problematisera de ideologiska föreställningar som sättet att uttrycka sig på ger spår av. Genom att introducera Bhabas och Spivaks terminologi är också en viss typ av ”schema” för hur materialet ska analyseras presenterat, även om det inte är specificerat exakt vad studien letar efter. I teoridelen har ett sätt att tänka redogjorts för, ett postkolonialt förhållningssätt, och detta förhållningssätt kommer att appliceras på FIFA och dess retorik kring antirasism. En helhet appliceras på en annan helhet. Känslan är att hela undersökningen blivit allt för ”isärplockad” om man klassificerat vissa formuleringar som tydande på en viss innebörd och sedan letat efter just sådana formuleringar.

Ytterligare en aspekt gällande klassifikationsscheman, som påvisas av Bergström och Boréus (2000:170), är att "... det kan råda oklarhet om huruvida analysramen verkligen är en på förhand konstruerad modell eller om den skall ses som resultatet av studien". Förhoppningsvis kan den typen av oklarhet undvikas i denna uppsats.

3.3. Om empiriskt material och källkritiska principer

Empirin kommer i största möjliga mån bestå enbart av primärkällor, det vill säga officiella dokument skapade av FIFA själva. Eftersom det trots allt är FIFAs retorik som kommer utgöra området för granskning känns det vanskligt att förlita sig på uttalanden i olika mediekanaler. Det skulle innebära att mycket kraft, för att säkerställa reliabiliteten, skulle behöva läggas på att försöka korroborera påståenden och uttalanden genom att söka liknande uppgifter i flera medier. Att därför fokusera på primärkällor anses därför vara den mest relevanta insamlingsmetoden för denna undersökning och dessa källor kommer att hämtas från hemsidan fifa.com. Totalt genom uppsatsen förekommer tjugo olika hänvisningar till källor från fifa.com där samtliga har numrerats efter den ordning de förekommer. I dessa är FIFAs officiella stadga och dess *Code of Conduct* inkluderade. Under respektive resultatredovisningen ges ytterligare anvisning om vilka dokument eller artiklar som använts. Den allra största delen av empirin kommer utgöras av dokument från 2006 och framåt eftersom det var då kampanjen "Say no to racism" introducerades (FIFA 3).

I regel finns det två huvudspår att ta ställning till när det gäller valet av material som ska analyseras i en vetenskaplig undersökning: "att välja snävt eller att fiska brett" (Esaiasson et al. 2012: 220). I denna uppsats används en kombination av dessa två alternativ då urvalet är väldigt snävt i den bemärkelsen att det i princip enbart handlar om FIFA-producerade dokument i relation till antirasism, men väl där fiskas det brett på så sätt att allt FIFA någonsin sagt eller skrivit om antirasism är av intresse för analys. Fördelen med en sådan kombination är att materialet är så pass brett att potentiellt relevant empiri inte riskerar att avfärdas, men att det på samma gång är tillräckligt specifikt och snävt för att vara lätt att hantera.

Även i termer om källkritik framstår denna studies empiriska urval som fördelaktigt. När det är fråga om *äktheten* av dokumenten råder det inget tvivel om att de är vad de utges för att vara i relation till undersökningen. Avsikten är som bekant att analysera FIFAs retorik och allt som finns uttalat på FIFAs hemsida är per automatik en del av FIFAs retorik. När det gäller tillförlitlighet och källornas *oberoende* innebär studiens fokus på primärkällor att det inte finns några tvivelaktigheter på den punkten. Däremot finns det en potentiell risk när det rör

samtidigheten och då specifikt i relation till den historiska framväxten av antirasism inom FIFA. Att de historiska skeenden som FIFA själva beskriver riskerar att vara efterhandskonstruktioner är dock en risk som får tas i denna undersökning, och om så nu skulle vara fallet är det i så fall ett element som inte påverkar studien i stort då den de facto kretsar kring FIFAs eget perspektiv. I fallet om källors potentiella *tendens*, det vill säga om berättaren (FIFA i detta fall) "... har ett intresse av att återge en snedvriden, avsiktligt tillrättalagd berättelse om verkligheten". (Esaïasson et al. 2012: 285), är det i så fall en del av vad som kan tänkas framgå i analysen. Undersökningen syftar till att berätta hur FIFA återger verkligheten och hur den retoriken kan problematiseras och tyda på underliggande ideologiska föreställningar om just verkligheten.

Förhoppningsvis lär inget av dessa källkritiska begrepp vara en faktor i denna studie.

3. 4. Metodologisk avgränsning

En metodologisk avgränsning viktig att betona relaterar till den tredje och mest fundamentala av de preciserade frågeställningarna: *Vilka ideologiska föreställningar ger FIFA uttryck för genom sin retorik när det gäller antirasism?* Vad som är värt att notera är att studien fokuserar på retoriken och just enbart den som bas för granskning. Det hade absolut varit relevant att dessutom behandla vilka åtgärder FIFA som organisation tar till i sitt arbete med antirasism för att på så vis potentiellt identifiera en diskrepans mellan retorik och handling.

Avsikten med denna uppsats är dock inte erbjuda rekommendationer om bestraffning eller liknande utan är enkom inriktad på att utsätta retoriken kring antirasism i sig för kritik, och då framförallt de ideologiska föreställningar som retoriken kan ge spår av. Resultatet hade med en problemformulering som behandlat både åtgärder och retorik därutöver riskerat att bli allt för spretigt och potentiellt kommit på bekostnad av den vetenskapliga relevans författaren hoppas bidra med.

3. 5. Metodologiska reflektioner

Forskarens roll i en undersökning av denna art är givetvis allt annat än oproblematiserad. Först och främst finns det flera aspekter i relation till det analytiska ramverk studien använder sig av som är av vikt att behandla i denna sektion. Kan Bhabhas begrepp *fixering* appliceras på FIFAs antirasistiska approach utan att applicerandet i sig bidrar till den fixering studien ämnar problematisera? Går det helt att utesluta att undersökningens resultatredovisning i viss mån reproducerar de stereotyper som FIFA potentiellt kan anklagas för att uttrycka? (Bhabha 1996: 37). På en meta-nivå går det självklart att hävda att en undersökning, enbart genom att

peka på att något existerar, medverkar till att just den existensen upprätthålls. Å andra sidan är det en risk som följer med ett kritiskt förhållningssätt och något som på sätt och vis är upp till läsaren att ha i beaktning. Ytterst är det dock upp till forskaren själv att visa att studien som helhet är värd att uttryckas, att undersökningen är tillräckligt tydlig i att visa hur det kritiska förhållningssättet bidrar och därmed trumfar risken att studien i sig blir ett föremål för just den typ av problematik den ämnar behandla.

Även när det gäller Spivak och hennes *essentialism* finns det anledning att betänka vilken roll forskaren spelar i sammanhanget. Spivak har själv vändats över huruvida hon kan uttrycka sig i egenskap av ”a Third World person” så som ofta förväntas av henne utan att generalisera, både när det gäller Spivak själv som person men också över att riskera att generalisera den grupp hon antas representera, och då själv begå det essentialistiska ”brott” som hon identifierat som så förödande; att någon eller några reduceras till en essens eller ett knippe karaktäristiska egenskaper (Sharp 2009:114–115). Frågan att beakta i detta sammanhang blir således huruvida rollen som forskare, en ”forskare” som i detta fall dessutom råkar utgöras av en vit svensk student, är kompatibel med valet av ämne. Kan ens ämnet antirasism inom FIFA kritiseras för essentialism utan att studien i samma veva begår samma essentialistiska misstag? Det vill säga att bara faktumet att undersökningen berör de som utsätts för rasism inom världsfotbollen innebär att ”den gruppen” potentiellt riskerar att reduceras till dess essens. Det är onekligen en smal balansgång att vandra men märk väl vart undersökningens fokus är riktat: på FIFA och dess retorik kring anti-rasism och därmed inte mot de som utsätts för rasism. Med andra ord kan studien i dess slutsatser överhuvudtaget inte göra anspråk på att ”utgöra rösten” för de som drabbats av rasism, vilket heller inte är syftet, utan den enda aktör som kan analyseras och sägas något om är FIFA som organisation och inget annat.

När det gäller den skolbildningen som Bhabha och Spivak representerar, och det perspektiv studien applicerar, postkolonialismen, finns det en inneboende problematik som måste ventileras. Det handlar om begreppet subjektivitet och vad det innebär inom postkolonialistisk forskning. Det faktum att postkoloniala tänkare har väldigt diversifierade bakgrunder och förhållningssätt är något som innebär (men också möjliggör) att även forskningsresultat kraftigt kan skilja sig åt trots att de representerar samma forskningsfält. Som Robert Young konstaterat (1998), och som Vivek Chibber understryker som ett grundläggande element för det postkoloniala forskningsfältet (2013: 3), så finns det ingen koherent metodologi inom postkolonialismen: ”...strictly speaking there is no such thing as postcolonial theory – rather there are shared political perceptions and agenda which employ an eclectic range of theories in their service” (Young 1998: 1). Att hävda att studien innehar en svaghet i dess brist på in-

tersubjektivitet är måhända ett korrekt påstående, men är samtidigt alltså något som är en logisk konsekvens av ett postkolonialt förhållningssätt.

Det är heller inte bara vid applicerandet av det postkoloniala som subjektiviteten blir en faktor i denna studie. När det gäller den första av de preciserande frågeställningarna, presentationen av de historiskt relevanta skeenden som lett fram till FIFAs nutida perspektiv gentemot anti-rasism, finns det även där fog för att peka på en brist i intersubjektiviteten då det i viss mån skett en tolkning av vilka skeenden som är av relevans för just denna studie. Det är dock något som inte är möjligt att undvika vid en sådan ansats.

Det faktum att det inte existerar en koherent metodologi inom postkolonialismen innebär även att validiteten av denna undersökning blir lidande, det vill säga huruvida det går att slå fast att studien verkligen mäter det den påstår sig göra (Esaiasson et al. 2012: 57). Det blir svårt att konstatera om denna studie verkligen *mäter* huruvida FIFA kan anklagas för fixering eller essentialism i sin retorik kring antirasism eller ej. Det går heller inte att veta säkert att de underliggande ideologiska föreställningar som studien ämnar framhäva verkligen går att *mäta* med den analysram som presenterats. Det enda som egentligen går att betona i sammanhanget är att det handlar om att *tillhandahålla ett alternativt förhållningssätt, att erbjuda ett annat möjligt sätt att tänka*, snarare än att mäta något i ren vetenskaplig mening.

3.6. Etisk Hänsyn

Denna studie följer efter absolut bästa förmåga de råd och riktlinjer för god forskningssed som tagits fram Vetenskapsrådet (2011). Valet av empiri (att det handlar om officiella dokument och således inte om enskilda individer) innebär att hantering av integritetskänsligt material inte är en faktor i studien (2011: 12-13).

4. Resultatredovisning

I denna sektion kommer resultatet av var och en av de tre preciserade frågeställningarna redovisas. Först ägnas två separata stycken åt de två inledande frågeställningarna som båda på olika sätt behandlar FIFAs perspektiv, den första hur diskursen om antirasism vuxit fram och den andra om vilka normer de står för idag. Den tredje frågeställningen är formulerad på ett mer analytiskt sätt och att redovisa resultatet av den innebär per automatik att en analys görs. Det är också vid den tredje frågeställningen, den om FIFAs ideologiska föreställningar, som studiens tonvikt ligger och med resultaten från de två första frågeställningarna presenterade vävs sedan allt samman i en kombinerad analys och resultatredovisning. Det är först där som det postkoloniala perspektivet appliceras för att förklara vad som hittats.

4.1. Hur har FIFAs diskurs om antirasism utvecklats genom organisationens historia?

I resultatredovisningen av denna inledande frågeställning är empirin i grund och botten baserad på två FIFA-dokument gällande just FIFAs antirasistiska milstolpar (FIFA 3 & FIFA 10) där det ena av dem dessutom finns med som bilaga (FIFA 10 = Bilaga 1), samt ytterligare fem dokument där enskilda milstolpar behandlas mer fördjupat (FIFA 11-15). Empirin presenteras i kronologisk ordning och är avsedd att i största mån ge en heltäckande bild av hur FIFA själva anser att diskursen om antirasism utvecklats inom deras organisation.

Under rubriken *FIFA Against Racism: A Decade of Milestones* (FIFA 3) anges att det tidigaste spåret av en antirasistisk diskurs inom FIFA kan härledas till 1961 då Sydafrika som en direkt konsekvens av apartheid-regimen uteslöts ur organisationen, för att åter först få chansen att vara med när Nelson Mandela frigavs 1991. I samma dokument finner man att det första officiella ställningstagandet nertecknades på papper år 2001 då en resolution om att bekämpa rasism inom sporten ratificerades under en FIFA-konferens i Buenos Aires (FIFA 3). Det kan kontrasteras med FNs internationella konvention emot alla former av rasdiskriminering som framtogs 1965 (Alleyne 2011: 214). Även i en jämförelse med de civilsamhällebaserade organisationerna som uppenbarade sig med syftet att bekämpa rasism inom fotbollen framstår FIFA som lite efter sin tid då många av flera av dessa tog form under tidigt 90-tal. (Kassimeris 2009: 4-5). I ett dokument som utlinjerar vad som beslutades under konferensen i Buenos Aires går det att läsa att resolutionen nödvändighet motiverades med att "fotbollsfamiljens" förmåga att till fullo övervinna ett historiskt och socialt rotat problem bör erkännas

som begränsad men att ” Football, given its global reach, power and influence has a duty to act in a responsible and progressive manner.” (FIFA 11).

I förteckningen över FIFAs antirasistiska milstolpar (se **8. Bilaga 1**) finner man att resolutionen följdes upp av att FIFA året efter, 2002, organiserade dess första ”International day to kick racism out of football” (FIFA 10: 1). FIFAs president Joseph. S. Blatter ska då ha konstaterat att “Racism is a blight that we must eradicate forcefully and resolutely,” (FIFA 3). Vidare kan man slå fast att kampanjandet för antirasism vid 2002 intog en ny skepnad då kända fotbollsp profiler “värvades” som representanter för FIFAs solidariska budskap (FIFA 3). I ett dokument som beskriver FIFA Confederations Cup 2003 finner man att denna vilja att eliminera rasism inom fotbollen då nått ända ner till fotbollsplanen. Två-årsjubileumet av *FIFA anti-discrimination day* (dagen hade vid detta skede givits ett något modifierat namn) sammanföll med en match i denna turnering vilken avslutades med en symbolisk handskakningsprocedur mellan de två lagen. Enligt FIFA var tanken med denna manifesta men simpla procedur att betona vikten av att betrakta fotbollen för vad den är: ”A simple game in which respect for rivals and referees comes before the contest itself.” (FIFA 12).

Nästa vitala händelse som finns angiven i listan över antirasistiska milstolpar är att FIFAs exekutiva kommitté år 2004 röstade igenom ett förslag om en *Code of Ethics* som innebar att retoriken i stadgan förändrades från ”...there shall be no discrimination...” till att mer uttryckligen ta en mer aktiv ”...stance against racism.” (FIFA 10: 2). Samma år valde FIFA också att schemalägga *FIFA anti-discrimination day* så att den sammanföll med FN internationella fredsdag. Året efter, 2005, arrangerades ungdoms-VM i Nederländerna och där kunde man för första gången ta del uppmaningen ”Say no to racism” som manifesterades på planen i samband med turneringens kvartsfinaler (FIFA 10: 2).

I samband med FIFA World Cup i Tyskland 2006 gick lanseringen av kampanjen ”Say no to racism” på fulla cylindrar. Med enorma banners och alla världens TV-producenter med på tåget kan man i milstolpsförteckningen läsa att FIFA ville ”... offer the fight against racism the most attractive communication platform in football” (FIFA 10: 2). Med ett specifikt framtaget övervakningssystem installerat på samtliga 12 VM-arenor och för syftet särskilt utbildad säkerhetspersonal skulle alla potentiellt rasistiska budskap kunna identifieras (FIFA 10: 2). I ett dokument finner man att FIFA innan turneringen drog igång dessutom genomfört ett tillägg i *FIFA Dicipinary Code* som möjliggjorde ”... very strict sanctions to be imposed after acts of racism or discrimination in football.” (FIFA 3).

Ett annat stort event när det gäller diskursen om antirasismens utveckling, som FIFA tar upp, var fotbollsmatchen *90 minutes for Mandela* som spelades på Nelson Mandelas 89:e fö-

delsedag i Sydafrika 2007. De två lagen utgjordes av aktiva och före detta stjärnspelare från Afrika respektive ”resten av världen” och enligt FIFA var syftet med arrangemanget, som nådde miljoner TV-tittare i över 150 länder runt om i världen, att bidra i fighten mot rasism (FIFA 3). Enligt en media-release om matchen var FIFAs avsikt med att ”förena fotbolls-familjen” i en 90 minuter lång hyllning till Mandela att sätta fokus på Mandelas gärning, mannen som personifierat kampen mot alla former av rasism och diskriminering. FIFAs president Joseph S. Blatter konstaterade att han och Mandela känt varandra i nästan 15 år och att de har mer än bara fotboll gemensamt ”... such as our work to fight discrimination and our drive to build a better future.” (FIFA 13).

I ett relaterat dokument finns också att läsa att arrangemanget även inkluderade ett besök på Robben Island, den ö Mandela tvingades spendera en stor del av sin tid i fängelse på, som många av spelarna och de övriga internationella gästerna deltog i. I samma text berättar Mandelas medfånge Tokyo Sexwale, numera *FIFA Anti-Racism High Commissioner*, att fångarna, trots att det var förbjudet, brukade smugla in FIFAs regelböcker i fängelset för att kunna ha ”professionella” domare och disciplinkommittéer involverade i det fotbollsförbundet de grundade innanför lås och bom. Den fotboll de spelade inne i fängelset överbryggde, enligt Sexwale, alla politiska barriärer och var ”... a very important tool for our own solidarity” (FIFA 14). Enligt dessa FIFA-dokument framgår det att ett förinspelat tal av Nelson Mandela visades på en tv-skärm på arenan innan match. Mandela ska då ha pekat på att arrangemanget i sig symboliserade hur fotboll kan förena människor från hela världen oavsett språk eller hudfärg (FIFA 14). Mandelas personliga kamp och just denna tro på fotbollens universella kraft, menar FIFA, var instrumentell ”...in the decision to bring the FIFA World Cup™ to Africa and more specifically, South Africa, for the first time in 2010.” (FIFA 13).

När så fotbolls-VM i Sydafrika ägde rum nådde antirasismen sin klimax inför kvartsfinalerna då de deltagande lagens lagkaptener instruerades att i arenornas högtalarsystem läsa upp en deklARATION i vilken de fördömde och tog starkt avstånd från alla former av diskriminering inom fotbollen såväl som i samhället. Ceremonin avslutades med att samtliga spelare, domare och övriga ”match officials” poserade vid en *Say no to racism* – banner. ”This tournament has brought the people of South Africa together to build on the legacy Nelson Mandela wanted to create for this country.” (FIFA 15), citerades Tokyo Sewvale i en text på FIFAs hemsida.

Huruvida FIFAs antirasistiska arbete fortsätter att intensifieras i framtiden återstår att se men vad som är relevant i denna studie är dåtiden och nutiden. Hur diskursen om antirasism har utvecklats genom FIFAs historia är nu presenterat och därmed är det dags att rikta fokus mot vilka normer FIFA säger sig stå för idag.

4.2. Vilka normer säger sig FIFA stå för när det gäller antirasism?

I denna sektion ska FIFAs ställningstagande gentemot antirasism tydliggöras. Även om den historiska presentationen i ovanstående avsnitt ger en bild av var FIFA står i frågan kommer det att sättas på pränt under de kommande sidorna. Fokus ligger på de manifesta budskapen och empirin utgörs av FIFAs policydokument och officiella uttalanden i relation till antirasism. Vad säger egentligen sig FIFA stå för när det gäller anti-rasism och vilken normmässig idealtyp blir summan av dessa policydokument och uttalanden?

I artikel #3 av FIFAs officiella stadga (Mission and Statutes) går det att läsa följande:

Non-discrimination and stance against racism

Discrimination of any kind against a country, private person or group of people on account of ethnic origin, gender, language, religion, politics or any other reason is strictly prohibited and punishable by suspension or expulsion." (FIFA 16: 7).

Ungefär samma formulering är listad som en av FIFAs elva grundvärderingar för vilken typ av beteende som är att föredra i "FIFA-familjen", som finns att betrakta i FIFAs officiella dokument *Code of Conduct*:

3.3 Zero tolerance of discrimination and harassment

We are committed to a diverse culture. There shall be no discrimination as a result of race, ethnicity, origin, skin colour, nationality, religion, age, gender, language, physical appearance, sexual orientation or political opinion, or engagement in any kind of verbal or physical harassment based on any of the above-mentioned or any other criteria." (FIFA 17:3)

Notera skillnaden artiklarna emellan i det faktum att den senare inleds med frasen "We are committed to a diverse culture." (FIFA 17: 3).

I ett dokument som sammanfattar den officiella stadgan benämns under rubriken "What we stand for" fyra stycken så kallade *core values*. Dessa lyder: Authenticity, Unity, Performance & Integrity. Förklaringen av termen *unity* är särskilt relevant i detta sammanhang och lyder enligt följande: "We believe it is FIFA's responsibility to foster unity within the football world and to use football to promote solidarity, regardless of gender, ethnic background, faith or culture" (FIFA 1).

Så för att kortfattat beskriva vad en titt på dessa policydokument säger oss om FIFAs förhållningssätt gentemot antirasism kan vi konstatera att FIFA är emot alla former av diskriminering som grundar sig på ras eller hudfärg – de övriga aspekterna så som språk eller politiska värderingar lämnas därhän i denna studie – och att FIFA är "committed to a diverse culture" samtidigt som *unity* och *solidarity* benämns som en del av FIFAs *core values*. Härnäst ska några officiella uttalanden samt ett FIFA-tal levererat inför FN behandlas närmare (FIFA 18 & FIFA 4).

I en intervju med anledning av tioårsjubileumet av den antirasistiska resolutionen i Buenos Aires 2001 svarade FIFAs president på några frågor åt fifa.com. Där konstaterade Joseph Blatter att fotbollen kan bidra i kampen mot rasism och andra former av diskriminering på grund av dess förmåga att förena människor. "It's universal.", menade Blatter. (FIFA 18). På frågan om vad FIFA rent konkret kan göra för att förhindra rasism i framtiden pekade Blatter på vikten av utbildning: "In short, the key is education" (FIFA 18). Vidare hänvisade presidenten till ett stort antal kurser och gräsrots-program runt om i världen där FIFA "...insist on passing on a message of tolerance and respect, and opposition to all forms of discrimination." (FIFA 18).

På den internationella dagen för rasdiskriminering 2013 gav Blatter ett tal till FN gällande FIFAs syn på ämnet (det levererades dock av Federico Addiechi – ordförande för FIFAs kommitté för socialt ansvar). Som nämnts redan i denna uppsats inledande kapitel förklarade Addiechi i det talet att rasism är ett ämne som "... runs to the very heart of our (FIFAs) mission as the world's governing body of football." (FIFA 4: 1). Vidare så benämndes en situation som hade inträffat några månader tidigare där en spelare vid namn Kevin Prince Boateng inte tolererade de rasistiska rop som hördes från läktarplats och helt sonika lämnade planen. FIFA uttryckte sitt stöd för spelaren och uppmanade till följande:

We, within the footballing community, now need a watertight commitment from grass-roots to international level to better enforce FIFA's tough anti-discrimination regulations. And we hope to work with Kevin and other high-profile figures in the game to root out racism once and for all." (FIFA 4:2)

Addiechi fortsatte talet med att konstatera att rasism inte är något unikt för fotbollen utan att det snarare är på det viset att fotbollen speglar samhället och att fotbollen inte kan bota samhällets sjukdomar men att sporten ändå kan sätta ett exempel "... for the rest of the world to follow" (FIFA 4:2) med motiveringen att "The very spirit of football is one of equality" (FIFA 4:3) och att det är få saker som kan föra människor samman så som fotbollen kan. Som exempel på det tillhandahöll Addiechi ett antal landslag som trots olika etniska bakgrunder lyckats exceptionellt bra tillsammans på fotbollsplanen med Frankrikes VM-Guld 1998 som det starkast lysande föredömet. Spelare så som Viera (med rötter i Senegal), Zidane (med ursprung från Algeriet) och Desailly (född i Ghana) angavs som bevis för vad som kan åstadkommas "... if we embrace and celebrate diversity". (FIFA 4:3).

Brandtalet avslutades med att betona hur svårt det är att förstå hur någon som blivit utsatt för rasism känner sig:

"The disease of racism has scarred society for too long and continues to blight our world today. No one but a victim of

racial abuse or discrimination can know what it is to suffer that abuse – the humiliation, the anger, the injustice. And no one can tell another human being how to respond to that abuse. But we can help. We can act. And we have the power and the opportunity to do so now. For the Game. For the World. That is the FIFA claim.” (FIFA 4:5)

Genom en idéanalys kan den normmässiga idealtyp som FIFA ger uttryck för genom dess stadgar och övrig retorik kring antirasism tydliggöras. Idealtypen består av ett antal olika element. Först och främst utgör grundidéen en noll-tolerans mot alla former av rasmässig diskriminering, men det är också tydliga budskap om termer som *unity*, *diversity*, *solidarity* och *equality*. Det står också klart att FIFA ser på fotbollen som en universell kraft som förenar människor och att FIFA och fotbollen anser sig kunna gå i bräschen för resten av samhället. Dessutom kan FIFA utbilda unga och lära ut deras syn på tolerans och respekt, att diversitet kan leda till framgång, vilket kan förhindra rasism i framtiden. FIFA har makt och möjlighet att hjälpa och kommer att göra så.

4.3. Analys/Vilka ideologiska föreställningar ger FIFA uttryck för genom sin retorik kring antirasism?

I denna sektion är det så dags att knyta samman studien och närma oss ett svar på studiens ursprungliga forskningsproblem: *Vad går att finna om ett postkolonialt perspektiv appliceras på FIFA i deras kampanjande för anti-rasism?*

Genom en kritisk ideologianalys kan de implicita och latent ideologiska föreställningar som döljer sig bakom den normmässiga idealtypen synliggöras. Det är den postkoloniala analysramen som formulerats i uppsatsens teoridel som utgör verktyget med hjälp av vilket så ska ske. Samtliga av de hittills nämnda FIFA-källorna utgör här föremål för analys (FIFA 1-18). Dessutom förekommer ytterligare två källor som fungerar som kompletterande exempel (FIFA 19 & 20).

Inledningsvis finns det ett par aspekter gällande den historiska framväxten av diskursen om antirasism inom FIFA som är värda en närmare fördjupning. Det är intressant hur central Nelson Mandela är i FIFAs egen historiebeteckning. Först och främst så benämns ju uteslutningen av den dåvarande apartheid-regimen i Sydafrika som den första aktionen av antirasistisk karaktär i FIFAs historia. Efter det ställningstagandet dröjde det hela 40 år innan något nertecknades på papper vilket får en att undra om uteslutningen av Sydafrika verkligen var en

medveten antirasistisk handling då det skedde eller om det snarare var något som FIFA då ansåg sig behöva göra för att följa den diskurs som rådde i övriga världen, att det möjligtvis är en aspekt som FIFA i efterhand förstärker i sin historiebeskrivning om antirasism för att på så sätt sluta cirkeln om Sydafrika och Mandela. I skildringen av hyllningsmatchen för Mandela, *90 minutes for Mandela*, betonas särskilt termer som *solidaritet* och *att förena människor* men vid en närmare granskning så blir det implicita budskapet något dubbelbottnat. Samtidigt som fokus ligger på fotbollens universella kraft som förbrödringsmekanism så utgjordes de två lagen de facto av ett lag från Afrika och ett från resten av världen. Och när anledningen till varför Sydafrika tilldelades fotbolls-VM 2010 förklarades menade FIFA att Mandela och hans tro på just denna fotbollens universella kraft var instrumentell i beslutet "... to bring the FIFA World Cup™ to Africa..." (FIFA 13).

Dessa två aspekter implicerar att FIFA, trots de manifesta budskapen om solidaritet och förening, har en ideologisk föreställning om Afrika som något distinkt olikt den övriga världen. Det är Afrika *mot* resten av världen, det är FIFA som *tar* VM till Afrika, det är *vi* (FIFA) som tar med oss vårt mästerskap till *er* (afrikanerna och Sydafrika).

Det är precis den här paradoxen av dels en universalistisk idé och dels en reproducering av former av neo-imperialism som Sugden och Tomlinson problematiserar kring i sitt kapitel om FIFA i en postkolonial värld (Sugden & Tomlinson 2003: 175-195). (se även **2. 1. 1. Studiens plats i forskningslandskapet**).

Även i FIFAs normmässiga idealtyp blir det implicita budskapet dubbelbottnat. Exempelvis betonas termerna *diversity* och *unity* kontinuerligt när FIFA uttrycker sig kring antirasism. Med Bhabhas terminologi utgör dessa till synes väldigt kontrasterande sidor vad han benämner som "the paradox of otherness" (Hook 2005: abstract). Det vill säga att FIFA betonar olikheten hos den Andre men på samma gång producerar den som en i "fotbollsfamiljen", någon som vi känner väl och som är en av oss trots att vi är olika. "We are comitted to a diverse culture."(FIFA 17: 3) står det skrivet i FIFAs *Code of Conduct* men samtidigt är en av FIFAs uttryckta grundvärderingar benämnd som *unity*, med betydelsen vi är *en* fotbollsfamilj och vi ska hålla ihop och visa solidaritet mot varandra trots våra olikheter.

Vid första anblick kan detta te sig som en närmast sund och naturlig värdering men när en skillnad gång på gång uttrycks och reproduceras normaliseras den och ömsesidigt exklusiva identitetskategorier upprätthålls. Det är just *ambivalensen* i att växla mellan att prata om diversiteten å ena sidan och fotbollsfamiljen som en helhet å andra sidan som i sig utgör vad Bhabha skulle definiera som en form av diskrimineringsstrategi (Bhaba 1996: 37).

När FIFA förenar fotbollsfamiljen i Sydafrika för att hylla Nelson Mandela och hans personliga kamp mot alla former av rasism och samtidigt poängterar att *de* ska ta VM till *dem* så utgör inte FIFA och de som drabbats av rasism samma identitetskategori. Det är en skillnad som inte förhindrar någon att vara en del av fotbollsfamiljen men likaväl en skillnad som kontinuerligt reproduceras i retoriken. När en skillnad mellan människor kontinuerligt konstrueras retoriskt så, menar Bhabha, att den fixeras och det är precis det som sker när FIFA uttrycker sig på det viset, en ideologisk konstruktion om den Andre som annorlunda (Bhabha 1996: 37).

Fixeringen blir än mer tydlig när man applicerar Bhabhas tankesätt på hur Federico Addiechi uttryckte sig i sitt tal till FN gällande Kevin Prince Boateng och om hur han tvingades utstå rasism från läktarplats. Addiechi talar om hur "We, within the footballing community..." alla måste jobba tillsammans för att få bukt med rasism och att "We hope to work with Kevin and other high-profile figures" (FIFA 4:2). Något som, återigen, vid första anblick kan tyckas tämligen harmlöst men som ur ett postkolonialt perspektiv får andra implikationer. Först finns det en *unity*, en fotbollsfamilj där samtliga behöver ta i med kraft för att något ska ske, och sen vill *we* jobba med Kevin och andra profiler i sporten. Det latenta budskapet där är att FIFA vill jobba med Kevin, som är mörkhyad och blivit utsatt för rasism, och andra spelare med liknande karaktärsdrag. Återigen blir ambivalensen tydlig där det finns en fotbollsfamilj i vilken alla är inkluderade men där sedan de (Kevin Prince Boateng och andra profiler i sporten) inte är en del av *we*, och det är alltså ambivalensen i sig som med Bhabhas förhållningssätt utgör en diskrimineringsstrategi som i slutändan leder till en fixering. Dessutom råkar det vara på det viset att man på fifa.com finner en intervjuserie under temat antirasism med bland annat nyss nämnde Kevin och ett antal andra spelarprofiler som alla har gemensamt att de har ett mörkt skinn och tvingats utstå rasism utövandes sin idrott (FIFA 19), vilket ska problematiseras ytterligare längre fram i analysen.

På en punkt skiljer sig exemplet FIFA markant från den modell Bhabha erbjuder när det gäller reproducering av stereotyper. Det är den aspekt som handlar om vad man anser sig ha för kunskap om den Andres egenskaper. Vid Bhabhas fixering är det centralt att reproduceringen grundar sig på något man tror sig veta om den Andre (Bhabha 1996: 37) men i FIFA och fallet antirasism tycks dynamiken vara den motsatta. I slutet av talet till FN konstaterade Federico Addiechi att "No one but a victim of racial abuse or discrimination can know what it is to suffer that abuse – the humiliation, the anger, the injustice. And no one can tell another human being how to respond to that abuse. But we can help. We can act. And we have the power and the opportunity to do so now." (FIFA 4:5).

Här blir det tydligt att FIFA inte anser sig ha kunskap om den Andre men kontentan är ändå att den Andre är distinkt olik. Enligt Addiechi kan ingen veta hur *de* som utsätts för rasism känner kring det, vilket innebär att *de* som har utsatts för rasism utgör en distinkt olik grupp jämfört med de som inte har tvingats genomlida det. Således reproduceras skillnaden mellan dessa identitetskategorier. FIFA anser sig med andra ord inte kunna sätta sig in i hur *de* känns att utsättas för rasism. ”But we can help. We can act”. Den implicita föreställningen blir alltså att *we* (FIFA) kan hjälpa *dem* (de som utsätts för rasism) och i och med det så fixeras en stereotyp om hudfärg som en dikotomi och en barriär för olikhet.

Den upplevda verkligheten för de som utsatts för rasism, och som enligt FIFA alltså inte kan förstås om man inte är en del av den gruppen, hänger också ihop med Spivak och hennes essentialism. Spivak pekar på svårigheten när det gäller vad den upplevda verkligheten *de facto* är för den utsatta gruppen och vem som på ett autentiskt sätt kan representera den (Sharp 2008: 111,114). I FIFAs intervjuserie som berörs ovan, där ett antal individuellt framstående spelare från olika delar av världen har blivit intervjuade, är det genomgående temat att få fotbollsspelare att berätta hur det känns att bli utsatt för diskriminering på grund av sin hudfärg (FIFA 19). Erfarenheterna varierar givetvis från individ till individ men vad som blir tydligt är att intervjuernas övergripande syfte är att söka den förståelse som Addiechi ovan konstaterat inte är möjlig att få om man inte tillhör den utsatta gruppen. Det är förvisso intressant att läsa om dessa upplevelser men när ett gäng intervjuer finns samlade som ett manifest under ett antirasistiskt tema blir helhetsintrycket, sett ur ett postkolonialt perspektiv, att FIFA låter dessa individer utgöra rösten för den stora grupp människor som drabbats av rasism inom fotbollen. Spivak menar att man genom att låta några utgöra en röst för en större grupp, *the subaltern*, riskerar att generalisera den diversifierade grupp som rösten är tänkt att representera. Det kan i sin tur leda till att de stereotyper som tanken är att bekämpa genom att låta rösten komma till tals i stället förstärks (Sharp 2008:114–115).

Det finns gott om skäl för att hävda att det är precis en sådan generalisering som sker när FIFA presenterar dessa intervjuer under ett antirasistiskt tema på deras hemsida. Genom att be ett antal av rasism drabbade fotbollsspelare uttala sig i frågan erbjuder FIFA en generaliserad bild av hur det är att vara en mörkhyad fotbollsspelare i dagens samhälle. Hela kampanjen för antirasism kretsar, som det konstaterades i den normmässiga idealtypen, kring termer som *solidarity* och *equality* och att stereotypen om hud som en skiljelinje mellan människor ska överbryggas, men kontentan av intervjuerien blir istället att de som drabbats av rasism reduceras ner till en essens, eller en idé, av vad det innebär att vara mörkhyad och drabbas av rasism när man ägnar sig åt att spela fotboll vilket då snarare förstärker än överbrygger stereoty-

pen. De oerhört diversifierade bakgrunder och kulturer som de av rasism drabbade fotbollsspelarna bär med sig övervägs inte utan det är snarare på det viset att samtliga med mörk hudfärg klassificeras som en och samma identitetskategori i sammanhanget. Denna problematik utgör vad Spivak benämner som *essentialism* vilket är hennes term för en generalisering eller en stereotypiserad fiktion som inträffar när ett försök till ”the recovery of the subaltern voice” (Sharp 2008: 114) sker. The *subaltern* i detta fall är alltså de som utsatts för rasism inom fotbollen.

Ytterligare en aspekt är att det i detta fall uppenbarligen är FIFA som väljer vilka individer som ska representera den utsatta gruppen (det vill säga de som utsatts för rasism). Med Spivaks terminologi kan det faktumet beskrivas som att makten att utse den röst eller de röster som ska representera *the subaltern* befinner sig utom räckhåll för den utsatta gruppen och det således existerar ett *space of difference* mellan FIFA och de som utsätts för rasism (Sharp 2008:114–115). På så vis är det alltså FIFA i egenskap av de icke-marginaliserade som i månt och mycket styr över hur de som utsätts för rasism inom fotbollen ska porträtteras. *The subaltern* utgörs alltså enligt Spivak av en grupp som saknar tillgång till sin egen historia på grund av att det existerar ett *space of difference* mellan *the subaltern* och de icke-marginaliserade (Kilburn 1996). Här är det FIFA som utgör de icke-marginaliserade och *the space of difference* innebär alltså att FIFA har makt att bestämma över hur *the subaltern* ska konstrueras retoriskt.

Under behandlingen av frågeställning nummer två, den om FIFAs normmässiga idealtyp, konstaterades det att FIFA anser att utbildning av unga är nyckeln till att bekämpa rasism på lång sikt. Bland annat pekade FIFAs president på ett de gräsrots-program som bedrivs runt om i världen i FIFAs regi där FIFA kontinuerligt ”... insist passing on a message of tolerance and respect, and opposition to all forms of discrimination.” (FIFA 18). Vid en närmare undersökning finner man att dessa gräsrots-program genomförs på så pass vitt skilda platser som Mauritius, Colombia, St. Kitts & Nevis, Förenade Arabemiraten, Grönland, Nya Kaledonien och Kambodja. ”These programmes are very important for FIFA because they introduce children to the basic values of football: discipline, fair play and respect,”, menar Joseph S. Blatter. (FIFA 20).

Så vad är det då egentligen som är problematiskt med just denna aspekt? Är det inte bra att FIFA ger barn möjlighet att spela fotboll oavsett plats på jorden? Och när det gäller hela analysen övergripande, vad ska egentligen FIFA säga för att inte undkomma kritik? Är det inte

positivt att de engagerar sig för att förebygga rasism? Och vad är det egentligen för vits i att nysta i hur de uttrycker sig?

Ur ett rent fotbollsmässigt perspektiv är dessa gräsrots-projekt helt klart beundransvärda. Det är en oerhört fin tanke av FIFA att bidra med resurser och materiell för att ge barn möjligheter att spela fotboll runt om i världen. Men eftersom FIFA anser sig vara något mer, något större, än enbart en global administratör av sporten fotboll räcker det inte med att nöja sig med att bedöma den fotbollsmässiga aspekten. FIFA identifierar utbildning som nyckeln till att få bukt med rasism i framtiden, och då inte bara inom fotbollen eftersom FIFA också anser sig att, via fotbollen, kunna sätta ett exempel ”... for the rest of the world to follow”, som Addiechi uttryckte det. (FIFA 4: 2). FIFA anser sig också ha kunskap att kunna genomföra denna utbildning, som bland annat sker via dessa gräsrots-program, då de har budskap om tolerans, respekt och motstånd mot alla former av diskriminering att förmedla (FIFA 18).

Frågan man ställer sig då är ju vad det egentligen är som FIFA anser sig veta. För om FIFA nu utbildar unga runt om i världen i tolerans och antirasism är det väl av yttersta vikt att problematisera vad organisationen de facto tror sig veta om dessa ämnen. På vilka grunder vet de bättre och utgör det exemplet som resten av världen bör följa? Det är just därför det är av så oerhört stor vikt att problematisera och kritisera den retorik FIFA använder sig av för att på så vis komma åt dessa ideologiska föreställningar som döljer sig i det latent, vilket är precis vad som skett i denna analys.

Som Eriksson, Eriksson Baaz och Thörn konstaterat så innebär ett applicerande av ett postkolonialt förhållningssätt gentemot begreppet rasism ”... att rasismen utgör en latent, omedveten dimension av vår föreställningsvärld, inbäddad i de språkliga kategorier med hjälp vi definierar och ordnar vår omgivning” (Eriksson et al. 1999: 38). Med applicerandet av Bhabhas och Spivaks terminologi på FIFAs retorik kring antirasism har den latent dimensionen av FIFAs föreställningsvärld synliggjorts och med det kan vi konstatera att den skiljer sig markant från den normmässiga idealtyp som framgår av de manifesta uttrycksformerna.

Genom att ha gjort Nelson Mandelas personliga kamp mot diskriminering till synonym med FIFAs egen men samtidigt betona att *de* utgör en annan identitetskategori, och genom att kontinuerligt växla mellan att uttrycka sig om en *unity* och en förenad fotbollsfamilj å ena sidan, och om en diversitet inom denna familj där en grupp av människor reproduceras som distinkt olika på grund av hudfärgen å andra sidan, visar FIFA upp den *ambivalens* som Bhabha klassificerar som en diskrimineringsstrategi. Denna ambivalens bidrar då till att förstärka stereotyper om en hudmässig skillnad mellan människor vilket leder till att FIFAs antirasism-kampanj då kan påstås leverera implicita budskap om rasism. Ett applicerande av

Spivaks tankar om essentialism tydliggör också hur FIFAs intervjuserie med spelare som drabbats av rasism inom fotbollen i själva verket utgör ett försök till *the recovery of the subaltern voice* (Sharp 2008: 114). Resultatet blir en generaliserad bild av hur det är att vara en mörkhyad fotbollsspelare, att *the subaltern group* reduceras till en essens vilket då återigen reproducerar och förstärker stereotypen om hudfärg som en skiljelinje mellan människor, och dessutom tydliggör ett *space of difference* mellan FIFA och de som utsätts för rasism.

En kritisk ideologianalys av FIFAs retorik kring antirasism framhäver att det finns goda skäl att hävda att FIFA ger uttryck för ideologiska föreställningar om en distinkt skillnad mellan de som utsätts för rasism inom fotbollen och de som av hudmässiga skäl inte har drabbats av det, vilket reproducerar och fixerar snarare än överbrygger de rasistiska stereotyper som FIFA identifierat som ett problem de vill göra sig av med. Som konstaterats i studiens teoridel (se **2. 3. 1. Anti-rasism vs. Rasism**) är inte antirasism nödvändigtvis den totala motsatsen till rasism (Bonnet 2000: 3), och ett förespråkande av antirasism innebär inte per automatik att en hegemonisk ideologi överges (Alleyne 2011:12). Dessa två aspekter blir väldigt tydliga i fallet FIFA och dess retorik kring antirasism då det alltså i denna retorik går att finna ideologiska föreställningar och implicita budskap om rasism och tydlig åtskillnad mellan människor på grund av dess hudfärg.

5. Slutsatser

Inledningsvis ställde denna studie frågan om vad som går att finna om ett postkolonialt perspektiv appliceras på FIFAs antirasism-kampanj. Svaret, eller slutsatsen, är helt sonika att det finns fog för att hävda att FIFA genom sin retorik när det gäller antirasism ger uttryck för ideologiska föreställningar om en distinkt skillnad mellan de som utsätts för rasism inom fotbollen och de som av hudmässiga skäl inte har drabbats av det. Vilket får säga står i väldigt stark kontrast till den normmässiga idealtyp som resultatet av frågeställning nummer två visade där FIFAs normer tydligt kretsade kring termer som solidaritet och jämlikhet.

Bara det faktum att en sådan slutsats är möjlig att dras stärker de argument som förts fram för att valet av ämne bör anses som ytterst relevant för det akademiska fältet IR. Som Beacom påpekat bör idrott i allt större utsträckning betraktas som en mänsklig aktivitet vars inflytande och påverkan definitivt sträcker sig långt utanför enbart den idrottsliga sfären, och ett fokus på internationella idrottsinstitutioner kan utan tvekan bidra till värdefulla insikter ur ett IR-perspektiv (Beacom 2000: 4,17). Att FIFA som global och icke-statlig aktör i det internationella systemet, och dess uttalade ansvar för samhället, är värdigt granskning bör det, med studiens slutsatser i åtanke, inte råda något tvivel om. För att motivera studien identifierades inledningsvis ett antal vetenskapliga luckor som det fanns förhoppningar om att bidra till att fylla. Dels har Henderson (2013: 71-92) noterat hur studiet av ras och rasism avklingat inom modern IR-forskning vilket denna studies fokus på FIFAs kampanj *Say no to racism* har ämnat förändra på. Den tvärvetenskapliga relation mellan idrott och IR som Levermoore & Budd (2004) förespråkade ligger till grund för hela projektet och med slutsatserna i hamn bör vikten av det argumentet ha förstärkts.

Det går dock inte att komma ifrån att varenda liten del av denna uppsats i månt och mycket argumenterar för sitt eget existensberättigande. För att studiens slutsatser ska vara rimliga och trovärdiga krävs det att alla de olika delar av studien som byggt upp för just de slutsatserna inte fallerar på något plan. Det är nämligen med just den teoretiska bakgrund som finns presenterad i denna studie som en sådan slutsats är möjlig att dra och trovärdigheten hänger därmed på att tydligheten i resten av uppsatsen är av den art att inget tvivel uppstår kring analysens giltighet. Således är en svaghet med denna studie identifierad och det är också däri den största svårigheten legat med detta projekt. Uppsatsen kan jämföras med ett torn av olika stora bitar där varje bit riskerar att rasera hela tornet om den är felplacerad. Förhoppningen, och i viss mån övertygelsen, om att samtliga komponenter tillsammans bildar en enhet som i sig

utgör en relevant forsknings slutsats är dock det som drivit det hela framåt och om slutprodukten är ett stadigt torn eller ej är upp till betraktarens öga.

Faktum kvarstår att studiens slutsats, att det i FIFAs retorik kring antirasism går att identifiera implicita budskap om rasism och ideologiska föreställningar om hudfärg som en skiljelinje mellan människor, har synliggjorts med hjälp av ett postkolonialt förhållningssätt. Om en annan teoretisk lins valts att analysera empirin genom finns det inget som säger att samma slutsats hade kunnat dras. Med det konstaterat vill författaren, i linje med Bale & Cronin (2003), belysa vad ett postkolonialt perspektiv kan framhäva och betona vikten av att det i framtiden bedrivs fler och mer fördjupande forskningsprojekt som följer denna uppsats tema. Implikationerna av denna studies resultat är att FIFA, och andra idrottsinstitutioner av liknande karaktär, behöver utsättas för en mer noggrann och kritisk akademisk granskning än vad som hittills har gjorts då det finns ett stort antal aspekter som återstår att undersöka.

För att nämna några hade det varit oerhört relevant att genomföra ett antal fallstudier, utifrån ett postkolonialt perspektiv, på de gräsrotsprojekt som FIFA bedriver runt omkring i världen. Vad är det egentligen FIFA lär ut till dessa unga fotbollsspelare och hur ser kursplanen ut? Istället för att vända och vrida på retoriska uttryck vore det dessutom spännande och ytterst relevant att genomföra intervjuer med de individer som verkar inom FIFA och dess antirasistiska approach. Vilka ideologiska föreställningar går att identifiera hos dessa personer och i vilken omfattning är deras åsikter styrda av FIFA?

Ett annat möjligt framtida projekt som uppdragats längs resans gång berör de stater (för stunden 16 till antalet) som i nuläget innehar ett medlemskap i FIFA men som ännu inte är erkända av FN. Vilka är de och vad innebär ett medlemskap i FIFA för deras chanser att ta sig in i FN? I vilken utsträckning är fotbollen ett diplomatiskt verktyg för att nå fördelar i det internationella systemet?

Förhoppningen är att denna studie kan utgöra en brygga för framtida projekt i skärningspunkten mellan idrott och IR, både för andra som kan tänkas finna inspiration men framför allt för den forskare (än så länge en självutnämnd sådan) som författat de rader som i och med dessa ord nått sin ändpunkt.

6. Referenslista

- Alleyne, Mark D. 2011: *Anti-racism & Multiculturalism: Studies in International Communication*. London: Transaction.
- Bale, John & Cronin, Mike, 2003: *Sport and Postcolonialism*. New York: Berg Publishers.
- Beacom, Aaron, 2000: Sports In International Relations: A Case For Cross-Diciplinary Investigation, *The Sports Historian*, 2 (20), pp. 1-23.
- Bergström, G. & Boréus, K. (2000). *Textens Mening och Makt – Metodbok i Samhällsvetenskaplig Textanalys*. Studentlitteratur: Lund.
- Bhabha, Homi, 1996: The Other Question, I: Monga, Padmini (Editor), 1996: *Contemporary Postcolonial Theory: A Reader*. New York: Arnold Publishing. pp. 37-54.
- Bonnet, Alastair, 2000: *Anti-racism*. London: Routledge.
- Bradbury, Steven & Williams, John, 2006: New Labour, Racism and 'New' Football in England, *Patterns of Prejudice*, 40 (1), pp. 61-82.
- Budd, Adrian & Levermoore, Roger, 2004: *Sport and International Relations – An Emerging Relationship*. New York: Routledge
- Chibber, Vivek, 2013: *Postcolonial Theory and the Specter of Capital*. New York: Verso.
- Cliff, Brian, 1996: Postcolonial studies @ Emory – Terms & Issues – *Essentialism*. Från: <http://postcolonialstudies.emory.edu/essentialism/#ixzz2RqjmWPcO> (2013-05-24)
- Danielsson, Stellan, 2010: *Fotbollens Roll och Möjligheter i Mellanfolkliga och Mellanstatliga Relationer*. Göteborgs Universitet – Institutionen för Globala Studier.
- Danius, Sara & Jonsson, Stefan, 1993: An Interview with Gayatri Chakravorty Spivak, *Boundary 2*, 20 (2), pp. 24-50.
- Darby, Paul, 1997: Theorising World Football Politics: FIFA, Dependency and World System Theory. *Scottish Centre Research Papers in Sport, Leisure and Society*, 2 (1). pp. 36-61.
- 2002: *Africa, Football and Fifa: Politics, Colonialism and Resistance*. New York: Frank Cass Publishers:

- Dobrin, Sidney I. 1999: *Race and the Public Intellectual: A Conversation with Michael Eric Dyson*. I: Olson, Gary A. & Worsham, Lynn, (eds.) 1999: *Race, Rhetoric and the Post-colonial*. Albany: State of New York University Press. pp. 81-128.
- Du Bois, W. E. B. 1903: *The Souls of Black Folk*. Chicago: A.C. McClurg & Co.
- EoSSRM, 2004: *Encyclopedia of Social Science Research Methods*. Utg. under red. av Bryman, Alan. Futing Liao, Tim & Lewis-Beck, Michael S. Sage Publications. Inc. *Essentialism*, pp. 315-316.
- Esaiasson, Peter. Gilljam, Mikael. Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena. 2012: *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Eriksson, Catharina. Eriksson Baaz, Maria & Thörn, Håkan (red.), 1999: *Globaliseringens Kulturer – Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa.
- Fanon, Frantz, 1952: *Peau Noire, Masques Blanc*. France: Editions de Seuil.
- Hendersson, Errol, A, 2013: Hidden in plain sight: racism in international relations theory, *Cambridge Review of International Affairs*, 26 (1), pp. 71-92.
- Hook, Derek, 2005: *PARADOXES OF THE OTHER: (POST)COLONIAL RACISM, RACIAL DIFFERENCE, STEREOTYPE-AS-FETISH*. Från: <http://www.pins.org.za/pins31/Hook.pdf> (2013-05-23)
- Kassimeris, Christos, 2009: *Anti-Racism in European Football*. Plymouth: Lexington Books.
- Kilburn, Michael, 1996: Postcolonial studies @ Emory – Critics & Theorists – *Spivak, Gayatri Chakravorty*. Från: <http://postcolonialstudies.emory.edu/gayatri-chakravorty-spivak/> (2013-05-21)
- Linklater, Andrew & Liston, Katie, 2012: Editors Introduction: Sociology and International Relations: The Future? *Human Figurations*, 1 (2). Från: <http://quod.lib.umich.edu/h/humfig/11217607.0001.201/--editor-s-introduction-sociology-and-international-relations?rgn=main;view=fulltext> (2013-05-22)

- Olson, Gary A. & Worsham, Lynn, (eds.) 1999: *Race, Rhetoric and the Postcolonial*. Albany: State of New York University Press.
- Said, Edward, 1978: *Orientalism*. New York: Pantheon Books.
- Sharp, Joanne P. 2009: *Geographies of Postcolonialism – Spaces of Power and Representation*. London: Sage Publications Ltd.
- Sugden, John & Tomlinson, Alan, 2003: Football and FIFA in the Postcolonial World, I: Bale, John & Cronin, Mike, 2003: *Sport and Postcolonialism*. New York: Berg Publishers. pp. 175-196.
- UN – Your United Nations – Member States - *Growth in United Nations membership*. Från: <http://www.un.org/en/members/growth.shtml> (2013-05-22)
- Vetenskapsrådet, 2011: *God Forskningsred*. Från: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/2011_01.pdf (2013-05-21)
- Young, Robert J. C. 1998: Ideologies of the Postcolonial. *Interventions: International Journal of Postcolonial Studies*. 1 (1). pp. 4-8.

7. Primärkällor

FIFA 1 – About FIFA – The Organisation – Mission and Statues. Från:

<http://www.fifa.com/aboutfifa/organisation/mission.html> (2012-10-30)

FIFA 2 – About FIFA – Social Responsibility – International - Co-Operation.

Från:<http://www.fifa.com/aboutfifa/socialresponsibility/internationalcooperation.html>
(2013-04-09)

FIFA 3 – About FIFA – Social Responsibility – *FIFA Against Racism: A Decade of Milestones*, Producerad 2011- 03-02. Från:

<http://www.fifa.com/aboutfifa/socialresponsibility/news/newsid=1384919/index.html>
(2012-10-30)

FIFA 4 - *SPEECH BY FIFA PRESIDENT JOSEPH S. BLATTER TO THE UNITED NATIONS ON THE INTERNATIONAL DAY FOR THE ELIMINATION OF RACIAL DISCRIMINATION, GENEVA, MARCH 21, 2013*. Från:

http://www.fifa.com/mm/document/afsocial/anti-racism/02/03/97/15/21_03_2013_fifaunspeech_eliminationofdiscrimination.pdf (2013-05-22)

FIFA 5 – *FACT Sheet – FIFA's growth since 1904*. Från:

http://www.fifa.com/mm/document/fifafacts/organisation/52/00/16/fs-100_03a_growth.pdf (2013-05-20)

FIFA 6 – Classic Football – History – FIFA – History of FIFA – *FIFA takes shape*. Från:

<http://www.fifa.com/classicfootball/history/fifa/fifa-takes-shape.html> (2013-05-17)

FIFA 7 – Classic Football – History – FIFA – History of FIFA – *The First World Cup*TM.

Från: <http://www.fifa.com/classicfootball/history/fifa/first-fifa-world-cup.html> (2013-05-17)

FIFA 8 - Classic Football – History – FIFA – History of FIFA – *A New Era*. Från:

<http://www.fifa.com/classicfootball/history/fifa/new-era.html> (2013-05-17)

FIFA 9 – *FACT Sheet – FIFA’s 209 Member Associations*. Från:

http://www.fifa.com/mm/document/fifafacts/organisation/52/00/10/fs-120_01a_mas.pdf
(2013-05-20)

FIFA 10 – *FIFA against Racism and Discrimination – History*. Från:

<http://www.fifa.com/mm/document/afsocial/anti-racism/01/87/73/35/fifaanti-discriminationmilestones.pdf> (2013-05-20)

FIFA 11 – About FIFA – Organisation – Bodies – News – *Extraordinary FIFA congress ratifies resolution against racism*. Från:

<http://www.fifa.com/aboutfifa/organisation/bodies/news/newsid=78421/> (2013-05-23)

FIFA 12 – Tournaments – Archive – *FIFA actively combats discrimination and racism*. Från:

<http://www.fifa.com/tournaments/archive/tournament=101/edition=6489/news/newsid=87431.html> (2013-05-23)

FIFA 13 – World Cup – Archive –South Africa 2010 – Organisation – *World football stars to salute Nelson Mandela on his 89th birthday*. Från:

<http://www.fifa.com/worldcup/archive/southafrica2010/organisation/media/newsid=536889/index.html> (2013-05-23)

FIFA 14 - World Cup – Archive –South Africa 2010 – Organisation – *Football’s greatest play 90 minute to honour Mandela*. Från:

<http://www.fifa.com/worldcup/archive/southafrica2010/organisation/media/newsid=1139756/> (2013-05-23)

FIFA 15 - World Cup – Archive –South Africa 2010 – Organisation – *Quarter-finalists united in the fight against discrimination*. Från:

<http://www.fifa.com/worldcup/archive/southafrica2010/organisation/media/newsid=1264749/> (2013-05-23)

FIFA 16 – *FIFA Statutes – July 2012 edition*. Från:

<http://www.fifa.com/mm/document/affederation/generic/01/66/54/21/fifastatutes2012e.pdf> (2013-05-23)

FIFA 17 – *FIFA Code of Conduct – 2012 edition*. Från:

<http://www.fifa.com/mm/document/affederation/footballgovernance/01/66/54/32/fifacodeofconduct.pdf> (2013-05-23)

FIFA 18 – Tournaments – Archive – FIFA U 20 World Cup Colombia 2011 – News – *Blatter: Education is the key to tackling discrimination*. Från:

<http://www.fifa.com/tournaments/archive/u20worldcup/colombia2011/news/newsid=1478391/index.html> (2013-05-23)

FIFA 19 – About FIFA – Social Responsibility – Anti-racism – *Anti-discrimination interviews*. Från:

<http://www.fifa.com/aboutfifa/socialresponsibility/antiracism/interviews/index.html> (2013-05-23)

FIFA 20 – About FIFA – Football Development _ Technical Support – Grassroots – *Grassroots aim to expand pyramid base*. Från:

<http://www.fifa.com/aboutfifa/footballdevelopment/technicalsupport/grassroots/news/newsid=1653639/index.html> (2013-05-23)

8. Bilaga 1

FIFA against Racism and Discrimination - History

Below an overview of the various activities in relation to racism and discrimination since the FIFA Conference against Racism in Buenos Aires.

6 July 2001 FIFA Conference against Racism in Buenos Aires

Several hundred delegates from national associations, confederations as well as non-governmental organisations and other representatives today debate ways and means to eliminate racism from football by being firm in promoting the values of tolerance and proactive in working towards its ultimate eradication.

<http://www.fifa.com/aboutfifa/worldwideprograms/news/newsid=78416.html>

7 July 2001 Extraordinary FIFA Congress ratifies resolution against racism

The Extraordinary Congress of FIFA, meeting in Buenos Aires on 7 July 2001, ratified the resolution to fight racism approved on the day before by the FIFA Conference against racism.

<http://www.fifa.com/aboutfifa/federation/bodies/news/newsid=78421.html>

7 July 2002 FIFA organises the first international day to kick racism out of football on 7 July 2002, one year after the Extraordinary Congress in Buenos Aires in 2001 ratified the resolution against racism. (1st FIFA Anti-Discrimination Days)

21/22 June 2003 At the FIFA Confederations Cup France 2003 group stage, world football's governing body dedicates 21 and 22 June to the fight against racism. For the first time in a final competition of FIFA, a handshake procedure among rival players at the end of the match will form an integral and official part of the protocol. (2nd FIFA Anti-Discrimination Days)

<http://www.fifa.com/tournaments/archive/tournament=101/edition=6489/news/newsid=87431.html>

in 2004 Creation of the Code of Ethics

On 6 October 2004, the FIFA Executive Committee approved a Code of Ethics drawn up by the Committee for Ethics and Fair Play.

Article 6 - Ban on discrimination: Officials, players and players' agents may not act in a discriminatory manner, especially with regard to ethnicity, race, culture, politics, religion, gender or language.

<http://www.fifa.com/aboutfifa/federation/administration/codeethics.html>

2004 Adaptation of statutes

The old article II. 3.1 of the current statutes: "*there shall be no discrimination against a country or an individual for reasons of race, religion or politics.*"

is adapted to:

Article 3 Non-discrimination and stance against racism: Discrimination of any kind against a country, private person or groups of people on account of ethnic origin, gender, language, religion, politics or any other reason is strictly prohibited and punishable by suspension or expulsion."

18/19 Sept. 2004 FIFA dedicates 18/19 September to the cause against racism in connection with the with the UN International Day of Peace. (3rd FIFA Anti-Discrimination Days)

<http://www.fifa.com/aboutfifa/worldwideprograms/releases/newsid=94198.html>

25/26 June 2005 FIFA dedicates both semi-finals of the FIFA Confederations Cup Germany 2005 on 25/26 June as well as the quarter-final matches of the FIFA World Youth Championship Netherlands 2005 on 24/25 June to a special “Say No to Racism” activity on the pitch. (4th FIFA Anti-Discrimination Days) <http://www.fifa.com/aboutfifa/worldwideprograms/releases/newsid=97903.html>

30 June/1 July 2006

At the 2006 FIFA World Cup™, the FIFA Anti-Discrimination Day is held on 30 June and 1 July, at the occasion of the quarter-final matches, to offer the fight against racism the most attractive communication platform in football. (5th FIFA Anti-Discrimination Days) A racism monitoring system was in place at all 12 stadiums with security officers trained to identify possible messages of racist, political or in general discriminatory nature, and the fan embassies also included content on antiracism.

<http://www.fifa.com/aboutfifa/worldwideprograms/footballforhope/news/newsid=518222.html>

2007 The FIFA Anti-Discrimination Day takes centre stage during the FIFA U-20 World Cup Canada 2007. (6th FIFA Anti-Discrimination Days)

4 Dec. 2008 The FIFA Anti-Discrimination Day takes place in Chile at the U-20 Women’s FIFA World Cup semi-final matches. (7th FIFA Anti-Discrimination Days)

<http://www.fifa.com/tournaments/archive/u20womensworldcup/chile2008/releases/newsid=966821.html>

in 2009 Code of Ethics is adapted in regards to discrimination.

Article 7 - Discrimination: Officials may not offend the dignity of a person or group of persons through contemptuous, discriminatory or denigratory words or actions concerning ethnicity, race, colour, culture, language, religion or gender.

25/26 June 2009 At the FIFA Confederations Cup South Africa 2009, FIFA dedicates the semifinals on 25 and 26 June to the fight against racism, coinciding with the second FIFA Anti-Discrimination Day.

<http://www.fifa.com/confederationscup/media/newsid=1075349.html>

<http://www.fifa.com/confederationscup/news/newsid=1075261.html>

från: <http://www.fifa.com/mm/document/afsocial/anti-racism/01/87/73/35/fifaanti-discriminationmilestones.pdf> (2013-05-28)